

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Klára Páslerová

Vylučovací žaloba ve výkonu rozhodnutí a exekuci

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 24. 11. 2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Červeném Kostelci dne 24. 11. 2015

.....
Klára Páslerová

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat své rodině a přátelům za psychickou podporu při vypracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Tomáši Pohlovi za přínosné rady ke zpracování této práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	6
2. VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ.....	7
2.1 VÝKON ROZHODNUTÍ	7
2.2 EXEKUCE	7
2.3 EXEKUČNÍ TITUL	8
2.4 SOUDNÍ EXEKUTOR.....	9
2.5 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ	10
2.5.1 Účastníci vykonávacího a exekučního řízení.....	12
2.5.2 Účastníci vylučovací žaloby.....	13
2.6 TŘETÍ OSOBA	13
2.7 VĚC.....	14
3. HISTORICKÝ EXKURZ.....	15
3.1 VÝVOJ VÝKONU ROZHODNUTÍ V ŘÍMSKÉM PRÁVU	15
3.2 GERMÁNSKÉ A KANONICKÉ PRÁVO.....	16
3.3 EXEKUCE V ČESKÝCH ZEMÍCH.....	17
3.4 EXEKUCE V RAKOUSKÝCH ZEMÍCH, RAKOUSKU-UHERSKU AŽ PO OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	17
3.5 VÝVOJ EXEKUCE V OD ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY AŽ PO SOUČASNOST	18
4. ZÁSADY ŘÍZENÍ	21
4.1 ZÁSADY NALÉZACÍHO ŘÍZENÍ SPORNÉHO.....	21
4.2 ZÁSADY VYKONÁVACÍHO A EXEKUČNÍHO ŘÍZENÍ.....	23
5. VÝKON ROZHODNUTÍ A EXEKUCE JAKO NUTNÝ PROCES PŘEDCHÁZEJÍCÍ APLIKACI VYLUČOVACÍ ŽALOBY	25
5.1 VZTAH EXEKUCE A VÝKONU ROZHODNUTÍ.....	26
5.2 NAŘÍZENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ.....	26
5.3 NAŘÍZENÍ EXEKUCE.....	28
5.4 PRŮBĚH VÝKONU ROZHODNUTÍ	29
5.5 PRŮBĚH EXEKUČNÍHO ŘÍZENÍ.....	31
5.5.1 Vyškrtnutí věci ze soupisu	31
6. VYLUČOVACÍ ŽALOBA VE VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCI.....	35
6.1 ŽALOBA OBECNĚ	35
6.2 PROCESNÍ ŽALOBA.....	35
6.3 VYLUČOVACÍ ŽALOBA.....	36
6.4 NÁLEŽITOSTI VYLUČOVACÍ ŽALOBY	38
6.4.1 Elektronická podání	40
6.4.2 Datové schránky.....	40
6.5 AKTIVNÍ VĚCNÁ LEGITIMACE K PODÁNÍ ŽALOBY	41
6.6 PASIVNÍ VĚCNÁ LEGITIMACE.....	49
7. PRAVOMOC ROZHODOVÁNÍ O VYLUČOVACÍ ŽALOBĚ.....	51
7.1 PŘÍSLUŠNOST SOUDU.....	51
8. ŘÍZENÍ O ŽALOBĚ, ROZHODNUTÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ.....	52

8.1	CHARAKTERISTIKA ŘÍZENÍ	52
8.2	PRŮBĚH ŘÍZENÍ	52
8.2.1	<i>Důkazní břemeno, důkaz a dokazování</i>	55
8.2.2	<i>Dispozice s řízením ze strany žalobce</i>	56
8.3	ROZHODNUTÍ	58
8.4	NÁKLADY ŘÍZENÍ	59
8.5	VÝKON ROZHODNUTÍ	62
9.	PRAKTICKÉ PROBLÉMY PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ MAJETKU POVINNÉHO	63
10.	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	I
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	II
	KNIŽNÍ PUBLIKACE	II
	ČASOPISECKÉ ČLÁNKY	III
	PRÁVNÍ PŘEDPISY A DŮVODOVÉ ZPRÁVY	III
	JUDIKATURA	IV
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	V
	PŘÍLOHA Č. 1	VII
	NÁZEV PRÁCE V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE	IX
	SHRnutí	X
	SUMMARY	XI
	KLÍČOVÁ SLOVA (KEY WORDS)	XI

1. Úvod

V Českém právním řádu působí dvojkolejná úprava vykonávacího řízení, a to v podobě výkonu rozhodnutí prováděného soudem a exekučního řízení vedeného soudním exekutorem. V posledních letech rapidně stoupá počet nařízených výkonů rozhodnutí a exekucí a s tím i souvisejících problémů. Proto se tato oblast práva potýká s problematickou aplikací stále se měnících předpisů reagujících na dosavadní judikaturu i aktuální situaci.

Vykonávací řízení zaznamenalo poslední dobou potřebu po vyšší ochraně třetích osob, které se již odnepaměti stávaly nevinnými oběťmi nezodpovědného finančního počínání jejich okolí. Zároveň se zvýšil tlak, předně na soudní exekutory, ze strany oprávněného pro dosažení kýženého plnění po povinném. Soudnímu exekutorovi se proto rozšířil seznam oprávněného způsobu vymáhání, a to směrem k manželovi povinného. Později muselo být i toto oprávnění více ohraničeno, za účelem ochrany manžela povinného, který se často bez svého přičinění dostával do dlouhých soudních pří o svůj majetek z pozice třetí osoby. Ne jen manžel povinného může být třetí osobou zasaženou exekucí, bez svého zavinění.

Ve své práci se chci proto zaměřit na peněžní exekuci (výkon rozhodnutí), kde je třeba ochrany práv třetích osob. Třetí osoba nemá moc obranných prostředků vůči vykonávacímu řízení. Ráda bych se proto blíže specializovala na vylučovací žalobu se vším souvisejícím, která je obranným mechanismem. Vzhledem k výše uvedené dvojkolejnosti výkonu rozhodnutí a exekuce, bych ráda rozvedla i úvahu o těchto řízeních, jakožto původcích potřeby vylučovací žaloby.

Nelze ani opominout právní nástroj vyškrtnutí věci ze soupisu, který je svým cílem značně podobný vylučovací žalobě, a který může být uplatněn pouze v exekučním řízení.

Jak sám název vylučovací žaloby napovídá, nejedná se o řízení vykonávací či exekuční, nýbrž speciální nalézací, a proto je mým cílem se více orientovat na procesní stránku věci od podání návrhu na vyloučení majetku věcně a místně příslušnému soudu přes řízení o vylučovací žalobě až po rozhodnutí o ní.

2. Vymezení některých pojmů

Nejprve bych ráda krátce vymezila hlavní pojmy, se kterými budu ve své diplomové práci pracovat. Mezi tyto stěžejní pojmy nepochybně patří exekuce, výkon rozhodnutí, exekuční titul, soudní exekutor, účastníci řízení a dotčené třetí osoby.

2.1 Výkon rozhodnutí

Právní slovník pojem výkon rozhodnutí přímo zaměňuje s exekucí.¹ Výkon rozhodnutí je upraven částí 6. zákona č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení, který nabyl účinnosti 1. 4. 1964 (dále jen „občanský soudní řád“). Právě tímto zákonem měl být nahrazen původně hojně užívaný pojem exekuce. Tento výraz však byl používán už od nepaměti, a proto bylo poněkud naivní snažit se o jeho vymýcení. Dnes výkonem rozhodnutí chápeme vynucení práva na základě exekučního titulu pod vedením soudu a exekucí vynucení práva soudním exekutorem.

2.2 Exekuce

Exekuce pochází z latinského slova „*executio*“ nebo „*executió*“ v překladu znamenající exekuce, nucený výkon rozsudku. Legální definici exekuce právní řád České republiky neuvádí, z § 1 odst. 2 zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen „exekuční řád“), můžeme dovodit, že se jedná o nucený výkon exekučních titulů, jinými slovy o exekuční činnost. Tato činnost je prováděna v rámci exekučního řízení, které je vedeno soudním exekutorem. Toto je pojetí exekuce v užším smyslu, v širším smyslu zahrnuje pojem exekuce výše uvedenou exekuční činnost a také výkon rozhodnutí. V mé práci bude pojem exekuce vždy pojímán v užším smyslu.

¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

Bohužel nejen laickou veřejností jsou pojmy exekuce a výkonu rozhodnutí vzájemně zaměňovány a užívány jako synonyma, z právního pohledu je však zřejmé, že by tak nemělo být činěno, neboť se „liší v detailech svého průběhu“.²

2.3 Exekuční titul

„Exekuční titul, jinak řečeno vykonatelné rozhodnutí, lze chápat jako jakýsi předěl či spojovací článek mezi řízením nalézacím a řízením vykonávacím.“³ Tímto titulem je řízení nalézací ukončeno a zároveň bez tohoto titulu nemůže být řízení vykonávací zahájeno.

Exekučním titulem je vždy ukládána určitá povinnost povinnému, která má být splněna na účet oprávněného. Není-li povinnost splněna dobrovolně řádně a včas, má oprávněný možnost se se svým nárokem obrátit na soud a to buď formou soudního výkonu rozhodnutí, anebo prostřednictvím soudního exekutora.

Exekuční titul má nejčastěji podobu platebního rozkazu, popř. elektronického platebního rozkazu nebo směnečného platebního rozkazu, rozsudku, někdy ve spojení s opravným usnesením nebo rozhodčího nálezu. Výkonem rozhodnutí lze dle občanského soudního řádu postihnout vykonatelná rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek, vykonatelná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví, vykonatelná rozhodnutí rozhodčích komisí a smírů jimi schválených, vykonatelná rozhodnutí stáních notářství a dohod jimi schválených, notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního zákona, vykonatelná rozhodnutí a jiné exekuční tituly orgánů veřejné moci, rozhodnutí orgánů Evropských společenství, jiná vykonatelná rozhodnutí, schválené smíry a listiny, jejichž soudní výkon připouští zákon s výjimkou titulů, které se vykonávají ve správním nebo daňovém řízení. V exekučním řádu je výčet exekučních titulů užší, tudíž může být exekuce nařízena v užším počtu případů než u výkonu rozhodnutí.

² WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

³ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 978-807-2017-263.

Dle exekučního řádu: „*Exekučním titulem je a) vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek, b) vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, c) vykonatelný rozhodčí nález, d) notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu, e) vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci, f) jiná vykonatelná rozhodnutí a chválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.*“⁴

Zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízení soudních byla řada řízení vyčleněna z občanského soudního řádu právě do tohoto zákona včetně jejich výkonu. Jedná se o řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, dále předběžná řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí a další, výkon všech těchto rozhodnutí zůstává ve výlučné pravomoci soudů.

2.4 Soudní exekutor

„*Fyzická osoba splňující předpoklady podle zák. č. 120/2001 Sb., kterou stát pověřil exekutorským úřadem.*“⁵ Dle exekučního řádu může být soudním exekutorem jmenován občan České republiky, který je plně svéprávný, získal vysokoškolské vzdělávání v oboru právo, je bezúhonný, vykonal alespoň tříletou exekutorskou praxi a složil exekutorskou zkoušku. Na základě pověření, které vydá v dané věci věcně a místně příslušný soud, vykonává soudní exekutor jemu za tím účelem předložený exekuční titul.

⁴ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 40.

⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

2.5 Účastníci řízení

„Pojem účastníka řízení je jedním z ústředních pojmů civilního procesu.“⁶

Těžko si lze představit jakékoliv řízení bez osob, tj. bez účastníků. Většina řízení má více účastníků než jednoho. Navíc v řízení je rozhodováno o právech a povinnostech těchto účastníků, a proto je zcela přirozené, aby byli součástí takového řízení. Nelze však tento termín vykládat laicky dle pravého významu slova, nýbrž v procesním slova smyslu. Označení někoho za účastníka řízení dává této osobě řadu procesních práv a povinností, aniž by vstoupila do soudní síně a přímo se účastnila určitého jednání. Nemůžeme tedy považovat za účastníka řízení veřejnost, která má mimo věcí vyloučených, právo účasti na jednání.

Pojem účastníka musíme chápat v procesním, nikoliv hmotněprávním slova smyslu. Účastenství ve smyslu hmotněprávním je otázkou věcné legitimace v procesu, ne však otázkou účasti samé.

Obecné úpravě účastníků řízení je věnována celá hlava třetí části první občanského soudního řádu. Ta se kromě práv a povinností účastníků také zmiňuje o způsobilosti být účastníkem a o tom, kdo má jako účastník vůbec právo se soudem jednat. V obou případech užívá termínů, které jsou blíže specifikovány občanským zákoníkem (dále jen „OZ“).⁷

Způsobilost být účastníkem řízení pramení z právní osobnosti. Právní osobnost je dle § 15 odst. 1 OZ specifikována jako způsobilost mít práva a povinnosti v mezích právního řádu. Právní osobností je člověk nebo právnická osoba, kdy člověk má právní osobnost dle § 23 OZ od narození až do smrti a právnická osoba má právní osobnost dle § 118 OZ od svého vzniku do svého zániku. Způsobilost být účastníkem tedy vyplývá z přirozenosti bytí či v případě právnické osoby z právní fikce.

Otázka procesní způsobilosti, tj. možnosti samostatně jednat je dána rozsahem svéprávnosti. Ta je charakterizována v § 15 odst. 2 OZ jako způsobilost právně jednat, tj. nabývat pro sebe práva nebo zavazovat se k povinnostem

⁶ WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2012, částka 33.

vlastním právním jednáním. Člověk se stává plně svéprávným zletilostí dle § 30 OZ a dále přiznáním svéprávnosti anebo uzavřením manželství. Jak jsem již výše uvedla, dle občanského zákoníku je právnická osoba chápána jako právní fikce – „nemá vlastní vůli, nabývá práva a povinnosti jen zástupcem“⁸. Právnická osoba je tedy nesvéprávná, ke svému jednání, tj. i v případě účastenství je třeba, aby byla zastoupena.

Rozlišujeme dva typy zastoupení přímé a nepřímé. V případě právnické osoby přichází v úvahu pouze nepřímé zastoupení, které se dále člení na zákonné a smluvní zastoupení, a tato mohou být opět buď přímá, nebo nepřímá. Zákonné zastoupení je vždy jen přímé, jedná se o jednání člena statutárního orgánu, vedoucího odštěpného závodu, osoby pověřené určitou činností při provozu obchodního závodu či nepověřené osoby v provozovně. Smluvní zastoupení je pak přímé v případě prokury a obecného zmocnění a nepřímé v případě komise a zasilatelství. Tito zástupci jsou nadáni rozdílným množstvím oprávnění za právnickou osobu jednat a také s rozdílnými účinky. Jak je vidět, jedná se o téma poměrně široké, hodné samostatného zpracování, a proto se vzhledem k zaměření mé práce spokojím s již výše uvedenými fakty a nebudu se dále na toto téma rozepisovat.

Potřeba zastoupení může nastat i u člověka, tj. fyzické osoby, z důvodu omezené svéprávnosti nebo nezletilosti, občanský soudní řád na tyto případy pamatuje v § 22 a 23, kde vymezuje zastoupení zákonným zástupcem nebo opatrovníkem. Od těchto typů „nutných“ zastoupení, plynoucích přímo ze zákona nebo soudních rozhodnutí, je třeba odlišovat ta, která jsou na základě plné moci. Každý z účastníků má právo se nechat zastoupit na základě plné moci, kdy toto právo je mu přiznáno § 24 OSŘ. Nejčastěji půjde o zastoupení advokátem, není to však jediný možný zástupce na základě plné moci.

Poněvadž označení účastníků samotných určuje i povahu řízení, zná český právní řád hned několik označení účastníků. V následujících dvou podkapitolách se chci věnovat těm, která jsou pro mou práci potřebná.

⁸ ČERNÁ, Stanislava, Stanislav PLÍVA a kolektiv. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Scripta Iuridica; no. 13: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-76-7.

2.5.1 Účastníci vykonávacího a exekučního řízení

Občanským soudním řádem je obecně považován za účastníka výkonu rozhodnutí oprávněný a povinný a dále manžel povinného, za předpokladu postižení společného jmění manželů. Oprávněný je osoba, které svědčí právo, přiznané exekučním titulem, na splnění povinnosti uložené povinnému. Povinný je stížen povinností uloženou mu na základě exekučního titulu, již je povinen plnit oprávněnému.

Proti nebo ve prospěch jiné osoby než povinného a oprávněného uvedeného v exekučním titulu lze vést řízení jen za předpokladu, že „*přechod této povinnosti nebo přechod či převod práva lze prokázat listinou vydanou anebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu.*“⁹ Občanský soudní řád i exekuční řád upravují pojem účastníků řízení obdobně, zákon o zvláštních řízeních soudních ponechává úpravu účastníků řízení při výkonu rozhodnutí obecné úpravě občanským soudním řádem, nicméně je jasné, že rozdíl zde bude dán povahou vykonávacího řízení. Tento zákonodárcem daný výčet však nelze považovat za kompletní.

V praxi se můžeme setkat i s dalšími osobami než výše uvedenými, které jsou v různém procesním postavení, takovými jsou například peněžní ústav, zaměstnavatel povinného či dlužník povinného, kdy všichni tito se nacházejí v poddlužnickém postavení. „*Vedlejší účastenství při výkonu rozhodnutí zásadně připuštěno není, a to s ohledem na účel výkonu rozhodnutí, kterým je nucená realizace práv přiznaných v řízení nalézacím.*“¹⁰ Ale nelze jej zcela vyloučit, mohlo by přicházet v úvahu v řízení o vylučovací žalobě, kde by vedlejším účastníkem mohl být povinný na straně žalobce, tj. vlastníka věci. Vylučovací žaloba je však rozhodována ve speciálním nalézacím řízení nikoliv v exekuci či výkonu rozhodnutí samém, a proto je výše uvedený příklad značně sporný.

⁹ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 36 odst. 4

¹⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

2.5.2 Účastníci vylučovací žaloby

Účastníky vylučovací žaloby jsou žalobce a žalovaný, toto označení vyplývá z povahy řízení, kde proti sobě stojí dva protichůdné zájmy, tj. dvě protichůdné strany. Taková řízení nazýváme sporná.¹¹ Označení procesních stran je upraveno v § 90 OSŘ, kdy v následujících ustanoveních zákon rozvádí možnost přistoupení dalších účastníků k řízení v podobě vedlejšího účastenství.

Žalobcem je každá osoba, která podá svůj žalobní návrh se všemi předepsanými náležitostmi soudu. Žalobce musí splňovat obecné náležitosti, jež jsem popsala výše, tj. způsobilost (mít právní osobnost) a svéprávnost. Zda splňuje tyto podmínky, se zjišťuje hned v úvodu řízení, neboť se jedná o obligatorní podmínky účastenství samotného.

Za žalovaného je pak považován každý, kdo je označen v žalobním návrhu jako žalovaný. Není vyloučeno, aby na jedné, či druhé straně působilo více účastníků. Je dokonce velmi běžné, že na jedné straně stojí dva a více účastníků.

S otázkou účastenství souvisí i pojem aktivní a pasivní věcné legitimace, které se budu blíže věnovat v podkapitolách 6.5 Aktivní věcná legitimace k podání žaloby a 6.6 Pasivní věcná legitimace.

2.6 Třetí osoba

Jedná se o osobu rozdílnou od povinného a oprávněného. Z historie víme, že ochrana třetích osob je pro výkon rozhodnutí i exekuci významná, proto na ni nezapomíná náš právní řád ani dnes. Třetí osoba stojí mimo exekuční nebo vykonávací řízení a není tedy přímo účastníkem, ale je pouze zúčastněnou osobu. Za třetí osobu považujeme osobu takovou, které bylo přímo zasaženo do jejích práv. Nejčastěji se jedná o vlastníka či spoluvlastníka věci, která byla postižena exekucí.

Legální definice třetí osoby zatím není, nicméně exekuční řád zmiňuje součinnost třetích osob. Za třetí osoby zde považuje soudy, orgány státní správy, policii, orgány samosprávy a právnické osoby jednající z moci úřední, jakož i

¹¹ Blíže k povaze řízení viz podkapitola 8.1 Charakteristika řízení

banky, provozovatele poštovních služeb, pojišťovny a další. Všechny osoby zákonem vyjmenované mají povinnost k informační součinnosti se soudním exekutorem.

V mé práci bude mít termín třetí osoba vždy pojetí osoby, které bylo zasaženo do jejich práv, tím že byl do soupisu movitého majetku, v rámci exekučního nebo vykonávacího řízení, zahrnut neoprávněně její majetek nebo jinak zasaženo do jejich práv prováděnou exekucí (výkonem rozhodnutí). V takovém případě nemá osoba postavení účastníka exekučního nebo vykonávacího řízení, nýbrž postavení účastníka sporného řízení se všemi souvisejícími právy a povinnostmi.

2.7 Věc

V reakci na relativně nedávnou rekodifikaci občanského zákoníku je třeba i blíže charakterizovat pojem věc, který jsem užila v souvislosti s třetí osobou. „*Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*“¹² Jedná se o velmi široké vymezení pojmu věc, ke kterému přistoupil tzv. nový občanský zákoník¹³, předchozí právní úprava legální definici věci neobsahovala a tento termín byl tak specifikován jen právní praxí. Obecně se mělo za to, že věcí je pouze hmotný majetek, a proto starší úprava zvlášť rozlišovala pojem věc, právo a jiné majetkové hodnoty. Nynější úprava tedy zahrnuje jak hmotné tak i nehmotné statky.

Specifické je nynější postavení zvířete, které dle § 494 NOZ, je smysly nadaný živý tvor a také již není považováno za věc, ačkoliv se subsidiárně ustanovení o věci na zvíře vztahují, ale jen pokud to neodporuje jeho povaze. Tím došlo k radikální změně, neboť předchozí právní úprava brala zvíře jako věc. Vzhledem k tématu mé práce budu termín věc užívat vždy jen ve smyslu hmotného majetku, který je nejčastěji předmětem vylučovací žaloby.

¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2012, částka 33.

¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2012, částka 33.

3. Historický exkurz

Každé právní odvětví má svou historii, která nám lépe pomáhá pochopit jeho současnou podobu. Ať už se jedná o vývoj právních zásad a institutů, které využívá právo dodnes, nebo naopak mezer v právu, chcete-li chyb, praxí postupem času napravených. Dle mého názoru je historie neopominutelnou součástí každého z nás, a proto bychom měli mít alespoň základní přehled o historii. Proto ani v mé práci nemohu opominout krátký historický exkurz nejen o vylučovací žalobě samotné, ale ani o výkonu rozhodnutí a exekuci.

3.1 Vývoj výkonu rozhodnutí v římském právu

Nucený výkon práva nazývali Římané exekucí. Římské civilní právo procesní bylo prvním upraveným civilním právem a v něm samém to byla právě exekuce, jež byla římským právem upravena. Vyžádala si to skutečnost, že původní římský výkon práva prováděl věřitel svépomocí. Výjimkou nebylo ani dlužní otroctví a možnost dlužníka usmrtit, neboť dlužník ručil za své závazky svou osobou, od toho taky její název personální exekuce. „*Postupem doby byla pocíťována potřeba určité ochrany dlužníka. Tak se zvolna počíná uskutečňovat princip ochrany dlužníka v exekuci, který je dodnes vedoucím exekučním principem.*“¹⁴ Od tohoto principu se odvíjel pro věřitele zákaz zabít dlužníka či jej prodat do otroctví, a pozornost věřitele se tak od osoby dlužníka přesunula k jeho majetku, takovou exekuci nazýváme reálnou exekucí, bohužel pro dlužníka prvotně docházelo k postihu celého majetku, tj. generální (universální) exekuci. Tím se vytvořil konkursní proces a jeho zásady a postupy se objevují i v moderním konkursním právu, již v této době se užívalo prodeje veřejnou dražbou, která je hojně využívána při zpeněžení majetkové podstaty dlužníka dodnes.

¹⁴ FIALA, Josef. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica monographia*. Praha: Universita Karlova, 1974, (XXI): 88

Za svůj vznik vděčí této době i princip přednosti, tj. práva na uspokojení z výtěžku dražby přednostně oproti ostatním věřitelům a princip proporcionality, tj. rozdělení výtěžku rovnoměrně mezi všechny věřitele. Dnes se naproti tomu uplatňuje přednost na základě dříve zahájené a přihlášené exekuce, vyjímaje případů zástavních věřitelů, kteří mají přednost.

Pokud bylo exekucí zasaženo do práv třetích osob, mohly se tyto se svým nárokem na vyloučení věci z exekuce obracet na praetora, čímž vzniká vylučovací žaloba. „*Je zajímavé, že v této době byla ochrana práv třetích osob tak silná, exekuční prodej jejich věci nepřeváděl na kupce vlastnické právo k takové věci a třetí osoba se mohla na kupci domáhat vydání této věci reivindikací (žalobou vlastnickou).*“¹⁵

Císařským právem mladšího období se upustilo od generální exekuce a zavedla se speciální exekuce, tj. možnost postihnout jen určité části majetku a to v takové výši, která bude dostačující pro uspokojení věřitelovi pohledávky.

3.2 Germánské a kanonické právo

Germánské právo původně znalo pouze personální exekuci, v 5. století salický zákon zavedl exekuci reálnou na movité věci, resp. speciální exekuci a možnost užití personální exekuce byla jako poslední možnost, jakási pojistka pro případ, že by speciální exekuce nebyla dostačující, nicméně již nebyla vykonávána ve formě odvety, ale prošla transformací přes dlužní poddanství až k dlužnickému vězení. Naproti tomu kanonické právo uplatňovalo prvořadě exekuci speciální, která nejprve postihovala jen movité věci a jen za předpokladu, že ty nestačily, přistupovala k postižení nemovitých věcí. Personální exekuce se vyskytovala jen zřídka.

¹⁵ FIALA, Josef. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica monographia*. Praha: Universita Karlova, 1974, (XXI): 88

3.3 Exekuce v Českých zemích

Prvotně se exekuce rozeznávala dle práva zemského či městského. Exekuce zemská měla přesná a poněkud složitá pravidla. Nejprve bylo třeba vydání upomínacího dopisu, následně docházelo k převzetí držby majetku dlužníka věřitelem a posléze k převedení vlastnického práva, což bylo prováděno zápisem do zemských desek. Všechny tyto úkony byly prováděny na návrh věřitele, tj. platil tu princip dispoziční. Tento platil i u městské exekuce, která byla velmi přísná. Dlužník dostal na návrh věřitele 3 lhůty, aby svůj dluh zaplatil, první lhůtu 14 dní, pak 3 dny a poslední do slunce západu, pokud nesplnil ani tak, došlo k jeho vzetí do vazby, kde byl tak dlouho, dokud někdo za něj neuradil jeho dluh nebo nesložil jistotu. Pokud nebyl dluh po dobu více jak 6 týdnů, co byl dlužník ve vazbě, uhrazen, mohl se na svou žádost stát věřitel držitelem dlužníkovy majetku a brát z něj plody a užitky až do uhrazení dluhu.

3.4 Exekuce v Rakouských zemích, Rakousku-Uhersku až po období první republiky

Z počátku se exekuce řídila čistě zvykovým právem, až později byla zavedena zemským právem exekuce speciální v podobě převzetí movitého majetku dlužníka a jeho následné vydražení. Později byla zavedena i přísná personální exekuce, kdy musel dlužník nosit odznak žluté barvy na šatech po dobu jednoho měsíce, pokud šlo o menší dluh. Když šlo o dluh většího rozsahu, byl dlužník uvězněn na jeden měsíc a poté vyhoštěn ze země. Josefínské a západohaličské právo rakouské zavedlo exekuci zajišťovací a uhrazovací. Zajištění nastupovalo v době, kdy se rozhodlo soudem, avšak rozhodnutí ještě nenabývalo právní moci. Uhrazovací exekuce měla podobu téměř moderní exekuce, předně co se jejích stádií týče: zabavení, dále odhad, následováno dražbou a uspokojením věřitele či více věřitelů, v případě věcí nemovitých a v případě věcí movitých docházelo k přímému prodeji. Možnost personální exekuce v podobě vězení dlužnického byla zákonem č. 34/1868 ř. z., odstraněna. Koncem 19. století došlo ke zjednodušení exekučního procesu svěřením jej samosoudci, který měl za

úkol dovést exekuci rychle ke zdárnému konci. Postupně se rozšiřuje ochrana povinného, například nutností získat zástavní právo dříve než dojde k prodeji nemovité věci, dále stanovení věcí vyloučených z exekuce pro zachování určité životní úrovně povinného, stejně jako zavedení existenčního minima při využití exekuce na plat. To vše nám zavádí zákon o exekučním a zajišťovacím řízení č. 78/1896 ř. z., zkráceně znám jako exekuční řád. Tento neopominul ani institut vylučovací žaloby, která byla projednávána v řízení sporném. Dále bylo omezeno vězení pro dluh na dobu maximálně 2 měsíců v konkrétním případě, nejvýše pak 6 měsíců celkem. Tento zákon byl převzat jako zákon č. 11/1918 Sb. do právního řádu Československé republiky a později doplněn novelami.

3.5 Vývoj exekuce v od Československé republiky až po současnost

Výše uvedený převzatý exekuční řád platil v první republice až do konce roku 1950, kdy byl v rámci právníkové dvouletky přijat nový soudní řád, zákon č. 142/1950 Sb., později obohacen o řadu novel, který upravoval mimo nalézací řízení i exekuční proces. Obsahoval úpravu exekuce speciální i generální, kterou pojmenoval exekuční likvidací. V podstatě došlo k převzetí původního exekučního řádu, včetně úpravy vylučovací žaloby, s menšími obměnami. „*Nové právo správně nepřevzalo dosavadní exekuční prostředek příkázání pohledávky na místě placení (tzv., cessio iudiciaria), které mělo za následek přímé uspokojení vymáhajícího věřitele.*“¹⁶ V praxi to znamenalo příkázání místo placení, což bylo riskantní, protože dlužník byl zbaven závazku, i když se pak věřitel nedomohl své pohledávky od poddlužníka. Případné námitky proti exekuci či nároku, byly odděleny od soudnictví a měl je na starost příslušný správní orgán. Tento občanský soudní řád umožňoval dnešní insolvenční, tehdy nazvanou generální exekuci neboli exekuční likvidací. Na rozdíl od současnosti byla možnost návrh podat ne jen ze strany dlužníka či věřitele, ale také ze stran soudu nebo

¹⁶ FIALA, Josef. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica monographia*. Praha: Universita Karlova, 1974, (XXI): 88

výkonného orgánu okresního národního výboru. Tento řád platil až do přijetí nového občanského soudního řádu zák. č. 99/1963 Sb., který ve znění řady novel platí dodnes.

Tento zákon jak už jsem při vymezování pojmů v mé práci uvedla, zavedl nový termín výkon rozhodnutí a pokusil se nahradit, ne zcela úspěšně, dosavadní termín exekuce. Dále nám tento přeměňuje označení účastníků z věřitele a dlužníka, na oprávněného a povinného, tím došlo ke smísení terminologie hmotněprávní s procesní. Celý proces výkonu rozhodnutí ovládá zásada dispoziční, spolu s principem ochrany třetích osob a povinného. Zákon však odstranil exekuční právo zástavní, neboť tehdejší občanský zákoník jej také neznal, navzdory tomu měl tehdejší výkon rozhodnutí dvě stádia, a sice zajišťovací a na uspokojení oprávněného zpeněžením majetku povinného. Prvé z nich nazývané úkojné právo mělo v podstatě stejný obsah jako právo zástavní. Zpeněžení pak nebylo prováděno dražbou, nýbrž institucemi k tomu vytvořenými a pověřenými pro takový prodej, dále povoláním orgánem, tj. vykonavatelem, nebo státním notářstvím. Dlužnické vězení už v této době možné nebylo.

Po roce 1990 zaznamenal občanský soudní řád velké množství změn, předně v podobě rozšíření pravidel a možností oproti původnímu strohému znění. Zavádí se postupem opětovně zástavní právo a jeho výkon. V roce 2001 je přijat zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a soudní činnosti (exekuční řád), který nám vytváří dvojkolejnost v podobě výkonu rozhodnutí a exekuce.

Novelou občanského soudního řádu a exekučního řádu č. 396/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2013 měla být tato dvojkolejnost zrušena. Plánovaná změna měla odstranit možnost vymáhání peněžitých pohledávek prostřednictvím výkonu rozhodnutí, a tak automaticky vytvořit monopol na tuto činnost pro soudní exekutory. Mnozí ze zákonodárců argumentovali neefektivností a nákladností výkonu rozhodnutí oproti exekučnímu řízení. V souvislosti s připravovanou novelou se začali šířit nejen z úst řady exekutorů, ale i zbytku právní obce „poplašné“ zprávy o tom, že dvojkolejnost bude od roku 2013 zrušena. Kdy tyto byly uváděny i v řadě periodik, a to i právnických, jako příklad bych chtěla uvést větu z článku Mgr. Lenky Doležalové, který byl publikován v Bulletinu advokacie dne 24. 12. 2012, tedy pár dnů před účinností výše zmíněné novely.

„Nejzásadnější změnou je zrušení dvojkolejnosti výkonu rozhodnutí a exekuce.“¹⁷

Během legislativního procesu, však tento původní záměr neprošel a konečné znění § 251 občanského soudního řádu dvojkolejnost výkonu rozhodnutí a exekuce zachovává.

Jedinou výjimku tvoří tituly, které se mají vykonávat ve správním nebo daňovém řízení, kdy tyto přísluší zmíněným řízením a v případě podání návrhu na výkon rozhodnutí soudu, je dána § 251 odst. 2 občanského soudního řádu povinnost takový návrh odmítnout.

Dále pak zákon o zvláštních řízeních soudních pro výkon rozhodnutí vydaných na jeho podkladě počítá pouze se soudním výkonem rozhodnutí. Alternativní exekuční řízení je vyloučeno také přímo exekučním řádem, který ve svém § 37 odst. 2 písm. b) vylučuje podání exekučního návrhu na exekuční titul, který je rozhodnutím o péči o nezletilé děti, ve věcech ochrany proti domácímu násilí a dále rozhodnutí orgánů Evropské unie nebo cizí rozhodnutí.¹⁸

¹⁷ DOLEŽALOVÁ, Lenka. Zásadní změny v exekučním řízení. *Bulletin advokacie: stavovský časopis české advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012(12): str. 28-31. ISSN 1210-6348.

¹⁸ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48., § 37 odst. 2 písm. b).

4. Zásady řízení

Každé řízení je ovládáno řadou zásad, které zavazují subjekty řízení a dávají návod k výkladu a aplikaci jednotlivých ustanovení zákona. Zásady pramení jak z Ústavy a Listiny základních práv a svobod, tak i z občanského soudního řádu a dalších předpisů.

4.1 Zásady nalézacího řízení sporného

Na nalézací řízení sporné působí množství zásad, já se proto pokusím o jejich ucelený výčet s krátkou charakteristikou.

Na první místo dle mého názoru patří právo na spravedlivý proces, pod který lze podřadit hned několik zásad. Jednou z nich je nestrannost a nezávislost soudů a soudců. Tato zásada vyplývá jak z Ústavy z čl. 81 a 82¹⁹, tak i z Listiny základních práv a svobod z čl. 36 odst. 1.²⁰ Stát tuto zásadu zajišťuje řadou přísných pravidel pro přístup k povolání soudce, dále oddělením soudní moci od zákonodárné a výkonné, také zákazem pro soudce rozhodovat o věcech, s nimiž jsou nějak spřízněni, např. rozhodování ve věcech příbuzných, přátel, apod.

Další zásadou je zásada zákonného soudu a soudce, která souvisí s přerozdělováním práce mezi jednotlivé soudy na základě místní a věcné příslušnosti a mezi jednotlivé soudce na základě rozvrhu práce.

Sporné řízení je typickým řízením kontradiktorním, „*při němž se „utkávají“ dvě soupeřící strany, žalobce a žalovaný, a soud mezi těmito stranami rozhoduje jako nestranný „rozhodčí“*“²¹. Mezi stranami sporu dochází k debatě, při které je třeba zachovávat rovnost stran, což je další zásadou. Rovnost stran je spatřována v tom, že všichni účastníci mají stejná procesní práva a povinnosti.

¹⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Sbíрка zákonů, 1993, částka 1.

²⁰ Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky. In: Sbíрка zákonů, 1991, částka 6.

²¹ Sporné řízení. In: *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. 2012, 18. 11. 2012 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Sporn%C3%A9_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD

S výše uvedeným souvisí zásada veřejnosti, ústnosti a přítomnosti. Zásada ústnosti znamená, že podstatné je to, co je projednáno ústně před soudem. K tomu je velmi blízká zásada přítomnosti, kdy mají účastníci mít možnost projednat vše před soudem osobně. A k tomu se váže zásada veřejnosti, která umožňuje přítomnost všeobecné veřejnosti u každého jednání, čímž zabezpečuje vnější „kontrolu“ soudního jednání. Veřejnost však může být ze zákonných důvodů vyloučena, a to za účelem ochrany utajovaných informací nebo ochrany soukromí v řízeních s nezletilými apod.

Dalším je princip hospodárnosti, který vyžaduje, aby byla ochrana práv poskytnuta účinně, rychle a bez zbytečných průtahů.²²

Pod právo na spravedlivý proces můžeme dále podřadit i princip předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Ten vychází z toho, že skutkově podobné případy se mají rozhodovat stejně v souladu s ustálenou judikaturou. To však neznamená, že nelze rozhodnout odlišně, naopak pokud bude dostatečně odůvodněna rozdílnost případu, je rozpor možný.

Z procesního práva vyplývá řada dalších zásad, jako je zásada dispoziční a oficiality, která je bližší vysvětlena v následující podkapitole. K zásadě dispoziční se vyjádřil Nejvyšší soud: „*Civilní řízení a především řízení sporné je ovládáno dispoziční zásadou, která se projevuje tím, že procesní iniciativa je dána do rukou účastníků a nikoliv do rukou soudu. Iniciativu má ten, kdo uplatňuje nebo brání svůj právní závěr. Iniciativa se projevuje v dispozici (nakládání) řízením a dispozici předmětem řízení. Znamená to, že žalobce podáním žaloby řízení zahájí, jejím zpětvzetím přivodí zastavení řízení (dispozice řízením), nebo omezí či rozšíří svůj návrh (dispozice předmětem řízení).*“²³

Dále zásada vyšetřovací, díky které může soud sám obstarávat důkazy, což nijak nezbavuje účastníky povinnosti předkládat důkazy.

Princip volného hodnocení důkazů vychází přímo z občanského soudního řádu a umožňuje soudu hodnotit důkazy dle svého uvážení. S hodnocením důkazů

²² WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

²³ *Usnesení Nejvyššího soudu vydané dne 2. 3. 2011 pod sp. zn. 28 Cdo 4089/2010*. Nejvyšší soud České republiky, 2011.

souvisí i objasňování celého případu, kdy sporné řízení je založeno na zásadě formální pravdy, to znamená, že se soud smí spokojit jen se skutkovým stavem předloženým stranami sporu. V právní praxi se o této zásadě celkem polemizuje, zda by nemělo být přistoupeno i k zásadě materiální pravdy, tj. objasnění skutečného stavu věci.

4.2 Zásady vykonávacího a exekučního řízení

Vyjímaje práva na spravedlivý proces má vykonávací řízení a exekuční řízení odlišné principy od řízení nalézacího sporného, neboť má jiný průběh. Zahájení výkonu rozhodnutí i exekučního řízení je ovládáno zásadou dispoziční. Dispoziční zásada je od slova disponovat, v tomto případě se jedná o disponování s předmětem řízení, kdy toto právo náleží výhradně oprávněnému. Ten podává návrh na zahájení vykonávacího řízení, popř. exekučního řízení a tím s ním disponuje. Vykonávací řízení se zahajuje u věcně a místně příslušného soudu, kdežto exekuční řízení lze zahájit u soudního exekutora vybraného oprávněným, vyjímaje soudních exekutorů vyloučených na základě podjatosti.

Průběh exekučního i vykonávacího řízení pak stojí na zásadě oficiality, kterou můžeme nazvat protikladem zásady dispoziční. V praxi to znamená, že po dispoziční zásadou ovládaném návrhu na zahájení řízení přebírá plnou zodpovědnost za řízení soudce popřípadě soudní exekutor, čímž zbavuje oprávněného nutnosti dalších jednotlivých úkonů k dosažení jimi požadovaného cíle, „*kterým je vymožení přiznaného plnění*“²⁴ v co možná nejkratším časovém období.

Na rozdíl od řízení nalézacího ve vykonávacím popř. exekučním řízení se zásadně jednání nekoná.

Vykonávací řízení a exekuční řízení se dále řídí zásadou přiměřenosti, to znamená, že výkon rozhodnutí má být nařízen jen v rozsahu vynucované povinnosti. Jak jsem výše uvedla i tato řízení musí dbát práv povinného a dodržovat zásadu práva na spravedlivý proces. Kdy tyto nám vyplývají přímo

²⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

z občanského soudního řádu (dále také „OSŘ“), pro příklad možno uvést právo na podání odvolání dle § 254 OSŘ, nebo § 55c exekučního řádu, dále právo podat návrh na odklad exekuce dle § 54 exekučního řádu (dále také „EŘ“), atd.

Další zásadou ovládající tato řízení je zásada ochrany povinného a to nejen v podobě výše uvedeného práva na spravedlivý proces, ale také ochrany jeho osobního života a s ním i života rodiny povinného, která je často probíhajícím výkonem rozhodnutí popř. exekucí zasažena. Zákon chrání povinného předem stanovenými postupy, kterými může pouze být dané plnění vymáháno a také taxativním výčtem nezabavitelných položek movitého majetku, výší a druhem nezabavitelných peněžních prostředků povinného.

V neposlední řadě sem patří zásada přednosti, pořadí a proporcionality. Zásadou přednosti zákonodárce zavedl povýšení určitých pohledávek nad jiné a to z důvodu ochrany určitých státem chráněných práv. Za takové právo považujeme kupříkladu právo nezaopatřeného dítěte na výživné, proto jsou tyto pohledávky uspokojovány přednostně. Pro zásadu pořadí je určující jednotkou časové pořadí, konkrétně o pořadí došlých návrhů na výkon např. srážek ze mzdy dle § 280, pokud je tedy více oprávněných, rozhodujícím pro jejich uspokojení je časové pořadí učiněného podání. Na ochranu později přihlášených věřitelů je zde zásada proporcionality, která zajišťuje poměrné uspokojení všech oprávněných a to za předpokladu, že nedojde k uspokojení všech pohledávek v plné výši.

Poslední je zásada mající význam pouze pro exekuční řízení, a to taková, že mají soudní exekutoři vyřizovat jednotlivé případy v pořadí „v jakém jsou jim doručována usnesení o jejich nařízení (§46 odst. 3 EŘ)“.²⁵

²⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

5. Výkon rozhodnutí a exekuce jako nutný proces předcházející aplikaci vylučovací žaloby

Občanské právo procesní zná dva základní typy řízení nalézací a vykonávací (exekuční) a speciální řízení insolvenční, kdy každý typ má vlastní cíl a jsou mu k tomu dány odpovídající nástroje. Cílem nalézacího řízení je zjištění nároku žalobce, tj. zda je důvodný. Naproti tomu cílem vykonávacího řízení (exekučního řízení) je zajištění nuceného výkonu nároku přiznaného žalobci v předcházejícím nalézacím řízení. Vykonávací řízení (exekuční řízení) je nadáno řadou operativních prostředků sloužících k zajištění výkonu rozhodnutí, předně se jedná o zajištění majetku, na rozdíl od nalézacího řízení, ale nemá prostředky ke zjištění původu majetku, vztahu mezi účastníky a třetími osobami.

Z toho vyplývá, že vykonavatel nebo soudní exekutor nemohou sami rozhodovat sporné otázky, které vzniknou během těchto řízení, a proto je tato moc svěřena soudu v rámci speciálního nalézacího řízení, jedná se o tzv. dělenou pravomoc.²⁶

U exekučního i vykonávacího řízení se střetávají dvě práva a s nimi spojené zájmy. Na prvním místě stojí právo oprávněného na uspokojení od povinného, které nebylo splněno dobrovolně, a proto je nyní vynucováno vykonavatelem nebo soudním exekutorem. Oprávněného zájem tví v co možná nejkratším termínu dosáhnout splnění kýžené povinnosti, která byla exekučním titulem uložena povinnému. Zde právě dochází ke střetu s právem třetích osob, kterým jsou často narušovány jejich vlastní zájmy při provádění výkonu rozhodnutí. Soudy nemají povinnost ověřovat, že majetek postižený exekucí je skutečně povinného, pokud z okolností není zřejmý opak, v takovém případě má poučovací povinnosti o obraně dle § 326 odst. 11 a 12 OSŘ. Třetí osoby tak mají právní nástroj, kterým se mohou bránit, vylučovací žalobu.

²⁶ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

5.1 Vztah exekuce a výkonu rozhodnutí

Ačkoliv jsou výkon rozhodnutí a exekuce upraveny v dvou odlišných zákonech mají tyto vzájemnou provázanost. Exekuční řád v § 52 odst. 1 přímo odkazuje na subsidiární použití občanského soudního řádu a v dalších odstavcích tento odkaz blíže specifikuje při použití na vybraná ustanovení.²⁷ K subsidiaritě se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém stanovisku: „*Řízení o výkon rozhodnutí a exekuční řízení představují procesy vedoucí k nucenému vymožení subjektivních práv, jejichž jednota není popřena subsidiární povahou občanského soudního řádu.*“²⁸

5.2 Nařízení výkonu rozhodnutí

Předně je třeba si uvědomit, zda jde o výkon peněžité či nepeněžité povinnosti. Výkon peněžité povinnosti může být proveden srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých věcí a nemovitých věcí, postižením závodu a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.²⁹ Výkon jiné než peněžité povinnosti lze provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů.³⁰ A „*výkon rozhodnutí prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí, věci hromadných a souborů věcí, příkázáním zastavené peněžité pohledávky a postižením zastavených*

²⁷ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48.

²⁸ NEJVYŠŠÍ SOUD ČR. Stanovisko k výkladu zákona o soudních exekutorech: Sp. zn. Cpjn 200/2005. In: *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2006, částka 4, číslo 31/2006.

²⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 258 odst. 1

³⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 258 odst. 2

jiných majetkových práv.“³¹ Vzhledem k povaze vylučovací žaloby se budu ve své práci zabývat pouze výkonem rozhodnutí na peněžité plnění.

Výkon rozhodnutí je zahájen jeho nařízením, jež se neobejde bez návrhu oprávněného, neboť v souladu s výše uvedenými zásadami ovládá toto řízení zásada dispoziční. Oprávněný ve svém návrhu označí povinného spolu s jeho identifikačními údaji, předně rodným číslem, je-li mu známo a v případě peněžité exekuce uvede způsob provedení výkonu a s tím souvisejících údajů.

Oprávněný sice způsob provedení navrhuje, ale konečné rozhodnutí je na soudu. Ten se nemusí řídit bezvýhradně návrhem, resp. způsobem provedení výkonu rozhodnutí v něm zvoleném. V případě, kdy oprávněný navrhne více způsobů provedení výkonu rozhodnutí a je patrné, že postačuje jen některý, § 263 odst. 2 OSŘ soudu umožňuje zvolit jen tu alternativu, která dostačuje. Dále § 264 OSŘ řeší i problematiku navržení nevhodného způsobu provedení výkonu, kdy zde je třeba, před výběrem jiné podoby výkonu, slyšení oprávněného.³² Jestliže je zřejmé, že by výtěžek výkonu rozhodnutí, nepokryl ani náklady na tento výkon, soud návrh na výkon rozhodnutí zamítne.³³

Vždy je třeba k návrhu připojit i rozhodnutí, na jehož základě chce oprávněný vymáhat povinnost, opatřené doložkou vykonatelnosti.³⁴

*„Výkon rozhodnutí lze nařídit jen v takovém rozsahu, jaké oprávněný navrhl a jaká podle rozhodnutí stačí k jeho uspokojení.“*³⁵

³¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 258 odst. 3

³² *Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 1967 vydaného pod sp. zn. 7 Cdo 159/67*. In: *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS*, 1968, číslo 5.

³³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 264 odst. 2

³⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 261

³⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 263

5.3 Nařízení exekuce

Ačkoliv podléhá nařízení exekuce také dispoziční zásadě, tj. zahajuje se exekuce na návrh oprávněného, nemá zde oprávněný povinnost zvolit způsob provedení exekuce samotné.

V exekučním návrhu oprávněný označí soudního exekutora, který má exekuci vést, dále je třeba označit účastníky, tj. povinného s jeho identifikačními údaji. Z návrhu musí být jasné, kdo ho činí, čeho se týká, co sleduje, zda byla daná povinnost plněna, alespoň částečně, návrh musí být datován a podepsán. K návrhu je třeba připojit originál nebo úředně ověřenou kopii exekučního titulu s doložkou právní moci a vykonatelnosti.³⁶

Jakmile je návrh doručen soudnímu exekutorovi, ten jej posoudí, zda splňuje náležitosti dané zákonem a zda není nesrozumitelný nebo neurčitý, pokud shledá opak, vyzve oprávněného nejdéle ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení exekučního návrhu k doplnění či opravě, a to v jím stanovené lhůtě. Pokud oprávněný návrh nedoplní nebo neopraví, soudní exekutor jej odmítne, popř. zamítne dle § 44 odst. 1 exekučního řádu.³⁷

Pokud u stejného exekutora podá návrh stejný oprávněný vůči stejnému povinnému v době, kdy exekuční řízení na základě původního exekučního návrhu stále probíhá, je soudní exekutor povinen v zájmu hospodárnosti tato řízení spojit.

V případě, že je exekuční návrh v pořádku, exekutor požádá, se všemi potřebnými náležitostmi, exekuční soud nejpozději do 15 dnů ode dne doručení exekučního návrhu o pověření a nařízení exekuce. Jakmile je žádost o pověření doručena soudu, zapíše se exekuce do rejstříku zahájených exekucí. Toto pověření není rozhodnutím, ani se nedoručuje účastníkům. Pokud rozhodne soud o odmítnutí nebo zamítnutí je tímto exekutor vázán.³⁸

³⁶ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 38

³⁷ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 39

³⁸ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 43a

Exekuční soud je věcně a místně příslušný okresní soud, v jehož obvodu má povinný svůj trvalý pobyt nebo sídlo.

5.4 Průběh výkonu rozhodnutí

Jakmile dojde k nařízení výkonu rozhodnutí, je soud povinen přistoupit k jeho provedení. Jak jsem výše předeslala způsobů provedení výkonu je hned několik, nicméně mě pro účely mé práce bude zajímat předně výkon rozhodnutí prodejem movitého majetku.

Soud provede soupis movitých věcí povinného, a to i bez jeho přítomnosti, pouze s vyrozuměním, o tom, že byl soupis proveden, a které věci do něj byly zahrnuty. Ačkoliv tomu se snaží soudní vykonavatelé předem vyhnout, a je spíše pravidlem, že u provádění soupisu je povinný přítomen. Při tomto soupisu soud doručí usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí, kde zároveň povinnému zakáže nakládání s nimi.

Povinný, ale i vlastníci jiných objektů, ve kterých se nachází majetek povinného, jsou povinni strpět provádění výkonu rozhodnutí.

Novelou č. 164/2015³⁹ byl změněn § 325b odst. 3 OSŘ, čímž se zavedla povinnost pořizování audiovizuálního záznamu o soupisu majetku. Přestože se vůči tomuto záměru ohradil jak Úřad pro ochranu osobních údajů, tak i samotná Exekutorská komora⁴⁰, návrh prošel v tomto bodě bez navrhovaných úprav. Já osobně jej shledávám jako přínosný, ano do určité míry dojde k navýšení nákladů na výkon rozhodnutí (exekuce), ale zároveň vzhledem k přibývajícím množství exekucí a tím i množství sporů vzniklých při soupisu majetku, považuji tento nástroj jako klíčový prostředek oboustranné ochrany, jak pro povinného a členy jeho rodiny, tak i pro soudního exekutora samotného. Důkazem potřebnosti této

³⁹ *Zákon č. 164/2015, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 12/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírká zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 68.

⁴⁰ ŠRÁMEK, Dušan. Povinnost natáčet exekuce vadí Úřadu na ochranu osobních údajů. *Česká Justice* [online]. Praha: Media Network, s.r.o., 2015, 5. 7. 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/07/v-zakone-pribyla-povinnost-natacet-bytove-exekuce/>

povinnosti jsou i kontroverzní vymáhací praktiky soudního exekutora Vrány, který pod tlakem veřejnosti a skutečnosti podání kárné žaloby ze strany ministra spravedlnosti Pelikána, ke dni 2. 9. 2015 podal rezignaci na svůj post.⁴¹ A bez zvýšené transparentnosti počínání soudních exekutorů, nelze takovým praktikám zabránit ani ze strany jiných soudních exekutorů.

Podrobnější informace o soupisu majetku nám podává § 326 a násl. OSŘ, kdy právě zde je zakotvena ochrana třetí strany, tj. klíčového tématu mé práce. „*Oprávněný má právo být přítomen soupisu věci.*“⁴² Pokud povinný navrhne vyloučení některé věci a oprávněný s tímto souhlasí, soud věc ze soupisu vyloučí. Také oprávněný může přímo určit, které věci do soupisu nechce zahrnout.

„*Shledá-li soud pravděpodobným tvrzení osoby přítomné při soupisu, že věc je ve vlastnictví třetí osoby, bezodkladně tuto třetí osobu písemně uvědomí o provedení soupisu a poučí ji o právu podat návrh podle § 267.*“⁴³ Pokud nikdo taková tvrzení při soupisu neučiní a přesto bude v soupisu zahrnut majetek třetí osoby, má tato právo na žádost o jeho vyloučení, v reakci na kterou soud sdělí osobě poučení pro uplatnění vylučovací žaloby dle § 267 OSŘ.⁴⁴

Dalším krokem ve výkonu rozhodnutí je dražba movitých věcí, která následuje po právní moci usnesení o nařízení výkonu a určení hodnoty věcí v soupisu majetku. Ta však nemůže být dle § 328b provedena vůči věcem, na jejichž vyloučení ze soupisu byla podána vylučovací žaloba. Do doby pravomocného rozhodnutí o žalobě, soud dražbu těchto věcí odročí.

⁴¹ Král exekutorů končí. Kontroverzní Vrána sám rezignoval. *Euro zprávy* [online]. Praha: Active Solutions s.r.o., 2015, 2. 9. 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/130269-kral-exekutoru-konci-kontroverzni-vrana-sam-rezignoval/>

⁴² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: Sběrka zákonů. 1963, částka 56, § 326 odst. 7

⁴³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: Sběrka zákonů. 1963, částka 56, § 326 odst. 11

⁴⁴ *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2000 vydané pod sp. zn. 21 Cdo 1950/99: Vyloučení věci z výkonu rozhodnutí.* In: Soudní judikatura: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2001, číslo 42.

5.5 Průběh exekučního řízení

Na rozdíl od výkonu rozhodnutí kde způsob výkonu volí sám oprávněný, způsob provedení exekuce volí sám exekutor, a to po zapsání exekuce do rejstříku zahájených exekucí. K tomuto provedení vydá exekutor exekuční příkaz. Exekuční příkaz staví EŘ v § 47 odst. 2 na roveň nařízení výkonu rozhodnutí dle OSŘ. I zde nesmí povinný dle exekučního příkazu majetek postižený exekucí nikterak zatížit či převést na jiného, nebo obdobně s ním nakládat, jedná se o tzv. generální inhibitorium.

Stejně jako u výkonu rozhodnutí i u exekuce je prováděn soupis movitého majetku, pokud je exekucí postižen. Vzhledem k subsidiárnímu použití OSŘ, blíže soupis majetku samotného není EŘ specifikován.

Exekuční řád však odlišně pojímá ochranu třetích osob a jejich majetku, který se stal součástí soupisu movitého majetku postiženého exekucí. Na rozdíl od občanského soudního řádu, nevolí exekuční řád jako primární vylučovací žalobu. Ochranu třetím osobám zde poskytuje prvořadě vyškrtnutí věci ze soupisu. Z textu zákona působí dokonce vyškrtnutí jako obligatorní fáze vyloučení majetku třetí osoby ze soupisu, nicméně její opominutí nebrání budoucí ochraně majetku vylučovací žalobou. Viz níže.

5.5.1 Vyškrtnutí věci ze soupisu

Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, může podat osoba mající k dané věci právo (dále jen „navrhovatel“), a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o soupisu věci. Tento návrh je třeba ve stanovené lhůtě podat k exekutorovi, který pojal tuto věc do soupisu, opožděný návrh exekutor odmítne.

Rozhodnout musí exekutor do 15 dnů od doručení návrhu, a to na základě znaleckých posudků, vyjádření orgánů či fyzických nebo právnických osob, notářských nebo exekutorských zápisů a jiných listin, které předloží navrhovatel spolu s návrhem. Exekutor věc ze soupisu vyškrtne, souhlasí-li s tím oprávněný, nebo pokud během exekuce vyjde najevo, že se jedná o majetek osoby odlišné od

povinného. Pokud není vyhověno návrhu navrhovatele, může se obrátit ve lhůtě 30 dnů na soud s vylučovací žalobou dle § 265 OSŘ.⁴⁵

Ačkoliv se někteří se zavedením institutu vyškrtnutí věci ze soupisu roku 2009 obávali zvýšené přísnosti na třetí osoby, které by, dle jejich výkladu těchto ustanovení, naprosto ztráceli práva ke svému majetku, a to jak z důvodu prvotně nedodržené lhůty pro podání návrhu na vyškrtnutí věci, tak i z následné nemožnosti podat vylučovací žalobu, resp. ohrožení, že bude žaloba pro nedodržení zákonného postupu zamítnuta, nakonec tomu tak není.⁴⁶ Do této záležitosti vnesl jasno Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 2. 2011 pod sp. zn. 23 Co 35/2011 vydaný v následujícím období, a to následující právní větou: „Úspěch žaloby na vyloučení věci z exekuce (§ 267 odst. 1 o.s.ř.) není podmíněn předchozím včasným návrhem na vyškrtnutí věci ze soupisu postupem podle § 68 zákona č. 120/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů.“⁴⁷ V odůvodnění tohoto rozhodnutí je pak jasně vysvětleno, že pokud by chtěl zákonodárce užít až takové přísnosti ve vztahu k třetím osobám, musel by vyloučení možnosti obrany vylučovací žalobou pro nedodržení postupu stanoveného § 68 EŘ v tomto ustanovení výslovně uvést, protože ochrana vlastnického práva je natolik silná, že výše uvedený způsob výkladu nemůže obstát.

Nicméně určitá zvýšená přísnost je kladena na vlastníka věci pojaté do soupisu z hlediska důkazního tvrzení, s ohledem na skutečnost, že posouzení jeho návrhu provádí exekutor sám pouze na základě listinných důkazů, bez ústního jednání. Vlastník nemá možnost dále svůj návrh doplnit, aby zabránil jeho zamítnutí, a tím zdlouhavější cestě prostřednictvím vylučovací žaloby, neboť koncentrace důkazů je provedena spolu s podáním návrhu, což dovozují z toho, že

⁴⁵ Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: *Sbírka zákonů*. 2001, částka 48, § 68

⁴⁶ například - SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

⁴⁷ KŮRKA, Václav a Karel SVOBODA. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. ISBN 978-80-7478-372-6.

exekuční řád neupravuje žádnou možnost pozdějšího doplnění návrhu třeba na výzvu soudního exekutora.⁴⁸

Tato výše uvedená pravidla zákonodárce doplnil i povinností poučovací pro exekutora, a to v případech, kdy se je možno domnívat při soupisu majetku, že by nějaký mohl být ve vlastnictví třetí osoby, nebo i jiná osoba prohlásí tuto skutečnost, ale není listinných důkazů prokazujících tuto skutečnost na místě, aby se mohlo mít toto tvrzení za nezvratně prokázané, má soudní exekutor povinnost bez odkladu informovat všechny jemu známé třetí osoby (domnělé vlastníky věci) o právu podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu včetně informace o lhůtě.

Dále má soudní exekutor povinnost informovat navrhovatele o 30 denní lhůtě pro podání vylučovací žaloby, a to v usnesení o zamítnutí návrhu. Exekuční řád opět neřeší, co se stane, když soudní exekutor navrhovatele nepoučí. Ani při nejlepší vůli není možné analogicky využít ustanovení občanského soudního řádu, a to pro evidentní odlišnosti. Nelze tak využít ani § 204 odst. 2 OSŘ zachovávající lhůtu pro odvolání v případě chybného nebo žádného poučení, neboť vylučovací žaloba není odvolacím řízením pro vyškrtnutí věci ze soupisu.⁴⁹ Samotné řízení o vylučovací žalobě se dle § 267 odst. 1 OSŘ řídí částí třetí tohoto zákona, ani tam však odpověď na možnost zachování lhůty nenajdeme. Jediná alternativa, která se nabízí, je § 58 odst. 1 OSŘ, jenž promíjí zmeškání lhůty z omluvitelného důvodu. Mám za to, že chybějící nebo špatné poučení dané navrhovateli soudním exekutorem, by se dalo považovat za omluvitelný důvod a na základě této argumentace by mohla být žaloba na vyloučení brána za včasně podanou, navíc by měl dle mého názoru soud dbát na to, že vlastnické právo požívá zvýšené ochrany. Nicméně prominutí lhůty by bylo na uvážení soudu. Dále jsem toho názoru, že by neměla být lhůta vůbec posuzována, neboť sám § 267 OSŘ žádnou lhůtu pro podání vylučovací žaloby nestanoví, navíc vzhledem k výše uvedenému judikátu není dodržení postupu v ustanovení o vyškrtnutí věci ze soupisu majetku překážkou pro podání vylučovací žaloby.

⁴⁸ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

⁴⁹ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

Dle mého názoru jsou pravidla pro vlastníka věci pojaté do soupisu poněkud přísnější a nejsem si zcela jistá, že vzhledem ke znalostem laické veřejnosti, splní zákonodárcův záměr o urychlení řízení svůj účel.

6. Vylučovací žaloba ve výkonu rozhodnutí a exekuci

6.1 Žaloba obecně

„Žaloba je procesním úkonem účastníka, kterým se zahajuje civilní řízení.“⁵⁰ Pochopitelně známe i varianty zahájení řízení ex offio, nicméně to pro předmět této práce není potřebné.

Civilní řízení, které je ovládáno procesním právem, má stejně jako ve vztazích práva hmotného tři základní složky subjekty, předmět a obsah. Všechny tyto složky jsou vymezeny prvotním úkonem, tj. žalobou. Za subjekty civilního řízení zpravidla považujeme žalobce, žalovaného a soud. Předmětem onoho sporu jsou nějaké hodnoty, v našem případě nejčastěji movitý majetek. A obsahem práva a povinnosti, která mají být upravena.

„Žaloba je souhrnem tvrzení, která musí žalobce uvést, aby soud jeho nárok z úřední povinnosti věcně projednal.“⁵¹ Žaloba musí splnit řadu náležitostí, které jsou obecně stanoveny § 42 odst. 4 OSŘ, komu se návrh činí, kdo je činí, čeho se týká a co sleduje, návrh musí být podepsán a datován. Je třeba také přiložit veškeré listinné či jiné důkazy, prokazující a podporující žalobcova tvrzení.

6.2 Procesní žaloba

Většina žalob je založena na hmotněprávním vztahu, existují však i specifické druhy žalob, kterým říkáme procesní. Tyto žaloby totiž nemají svůj původ v hmotněprávním vztahu, který se stává předmětem nalézacího řízení, nýbrž v procesním vztahu, v němž se během soudního řízení ocitne třetí osoba, která nemá s hmotněprávním vztahem nalézacího řízení nic společného.

⁵⁰ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

⁵¹ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

Jak jsem uvedla v 5. kapitole, není v silách vykonávacího, ani exekučního řízení vyřešit spory vzniklé při jejich průběhu, neboť k tomu nemají patřičné nástroje. Procesní žaloba je jakýmsi předělem mezi jednotlivými druhy řízení, díky níž je umožněn plynulý přechod od jednoho řízení k druhému.

Nicméně nutnost přeskokovat z řízení do řízení s sebou přináší značné časové průtahy, proto se zákonodárce snaží eliminovat nutnost využití procesních žalob tím, že řešení sporné otázky nechá již na jiném řízení, než je nalézací. Za takový postup považuji institut vyškrtnutí věci ze soupisu, který je zakotven v exekučním řádu a blíže popsán v mé práci v podkapitole 5.5.1 Vyškrtnutí věci ze soupisu. Správně však zákonodárce neoponechal toto rozhodnutí pouze na exekutorovi, ale připojil „pojistku“ v podobě vylučovací žaloby.

*„Procesní žaloby nezapadají do klasické teoretické koncepce, že na straně žalující má vystupovat 'majitel práva' na straně žalované 'ručitel práva'.“*⁵² Takovou žalobou je i žaloba vylučovací.

6.3 Vylučovací žaloba

*„Vylučovací žaloba je svou povahou žaloba určovací.“*⁵³ Občanský soudní řád v § 80 dává možnost domožení se svého práva určovací žalobou, pouze pokud je na tom naléhavý právní zájem, který u vylučovací žaloby vyžadován není. Je třeba zdůraznit, že mezi vylučovací a určovací žalobu určitě nelze dát rovnítko, podobnost je čistě v povaze věci. Někteří autoři spojitost s určovací žalobou zcela vylučují.⁵⁴

Vylučovací neboli excindační žaloba je žalobou nejčastěji sloužící k ochraně práv třetích osob při výkonu rozhodnutí a exekuci, která je upravena v § 267 OSŘ. Ani občanský soudní řád ani exekuční řád však neomezují použití žaloby pouze na ochranu zájmů třetí osoby, přestože to dle mého názoru je její

⁵² SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

⁵³ SCHELLEOVÁ, Ilona a Roma LAMKA. *Exekuce v zrcadle právních předpisů I. Průběh exekučního řízení*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-36-6.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

primární účel. Teoreticky se může jednat o ochranu majetku nepřipouštějícího výkon rozhodnutí, který je ve vlastnictví povinného. Ačkoliv ten by měl dle mého názoru užít jiného právního nástroje.⁵⁵

Vylučovací žaloba se řadí mezi spory, kterým se říká incidenční. Tyto nelze vyřešit ve vykonávacím nebo exekučním řízení, a to z důvodů nedostatku pravomoci a rozdílné povahy řízení blíže popsanych výše, a proto je třeba o nich rozhodovat samostatně v nalézacím řízení.

Důležité je také nezaměnění této žaloby s tzv. odporovou žalobou, která slouží k rozdílnému účelu. Ačkoliv by mnohý laik mohl nabýt dojmu, že pod pojem odporovací žaloba lze zahrnout jakýkoliv odpor vůči krokům soudního vykonavatele či soudního exekutora, opak je pravdou. Odporovací žaloba má svůj specifický účel použití, když směřuje proti věřiteli k popření pravosti pohledávky, její výše, skupiny nebo pořadí, přihlášených k rozvrhu dražebního výtěžku nebo jiné formě uspokojení ve výkonu rozhodnutí nebo exekuci.⁵⁶ Naproti tomu Dávid ve svém článku spatřuje rozdíl mezi vylučovací a odporovací žalobou v jiném cíli, kterého má být dosaženo, kdy dle jeho mínění vylučovací žaloba podaná třetí osobou, má za cíl zastavení exekučního řízení, na rozdíl od odporovací žaloby podané třetí osobou, která nemá za cíl zastavení exekuce samotné, ale docílení lepšího postavení při rozvrhu výtěžku.⁵⁷

Já musím souhlasit s oběma výše uvedenými názory, ačkoliv se značně rozcházejí v úhlech pohledu na věc. První názor je pravdivý, pokud se na něj díváme pouze očima dlužníka (povinného) a druhý pokud pohlížíme na věc z pozice oprávněného. Dle mého názoru autor chybně užívá pojmu třetí osoba, neboť lepšího postavení při uspokojování z rozvrhu výtěžku chce dosáhnout pouze oprávněný, kterému z toho přímo plyne výhoda, kdy oprávněných může být

⁵⁵ Blíže viz 6.5 Aktivní věcná legitimace k podání žaloby

⁵⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a Roma LAMKA. *Exekuce v zrcadle právních předpisů I. Průběh exekučního řízení*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-36-6.

⁵⁷ DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní forum*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

více.⁵⁸ Zástavní věřitel či osoba se zadržovacím právem, které má Dávid na mysli jako třetí osoby, se mohou svých pohledávek za povinným domáhat při rozvrhu majetku povinného⁵⁹, čímž se z nich dle mého názoru stávají oprávnění. Třetí osoba by se dle mého názoru měla bránit v případě exekuce prvořadě návrhem na vyškrtnutí věci ze soupisu movitého majetku anebo vylučovací žalobou, neboť její cíl spatřuji ve snaze výkon rozhodnutí zastavit.

6.4 Náležitosti vylučovací žaloby

Vylučovací žaloba musí splňovat předepsané náležitosti, které můžeme rozdělit na obecné, upravené v § 42 OSŘ, a zvláštní chcete-li speciální, stanovené v části třetí OSŘ konkrétně v § 79.

Obecné náležitosti musí splňovat jakékoliv podání směřující vůči soudu. Prvořadě se jedná o povinnost písemné formy, a to jak listinné, tak i elektronické, kdy v případě elektronické podoby je třeba podání doručit prostřednictvím datové sítě nebo telefaxu. Poslední dvě uvedené varianty mají doprovodnou povinnost doplnit prvotní podání ještě klasickým podáním v listinné podobě, jinými slovy originálem podání, a to ve lhůtě 3 dnů. Není-li originál ve stanovené lhůtě doručen, soud k elektronickým podáním nepřihlíží. S výjimkou blíže popsanou níže v podkapitole 6.4.1 Elektronická podání.

Mezi obecné náležitosti dále řadíme označení, komu podání směřujeme, tj. ke kterému soudu, dále kdo je činí, je třeba označit svoje nacionále, také je třeba uvést, čeho se věc týká a k čemu má směřovat, zde se má na mysli popis situace a všech okolností s tím souvisejících a cíle, kterého chceme dosáhnout svým

⁵⁸ Rozvrh výtěžku, je výsledkem rozvrhového jednání, které následuje po dražbě, ve které vydražitelé zaplatili dražební cenu za dražený majetek povinného. Takové jednání je veřejné a jsou k němu pozváni všichni účastníci řízení. Rozvrh výtěžku slouží k tomu, aby byl spravedlivě rozdělen výnos dražby mezi jednotlivé oprávněné povinného, a to na základě zákonem stanovených kritérií. Proti rozvrhovému usnesení lze podat námitky nebo do 30 dnů od vydání rozvrhového usnesení odporovací žalobu.

⁵⁹ DAVID, Ludvík, František IŠTVÁNEK, Naděžda JAVŮRKOVÁ, Martina KASÍKOVÁ, Petr LAVICKÝ a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. Druhý díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

podáním. Nakonec musí být podání datováno a podepsáno. Kdy v závislosti na formě podání bude podpis fyzicky na listině nebo formou uznávaného elektronického podpisu.

Podání je vždy třeba zaslat v dostatečném množství kopií, tak aby každá ze stran označených v podání měla možnost dostat po jednom vyhotovení, když tato povinnost není splněna, dojde soudem k namnožení podání o potřebné kopie na náklady osoby, která podání učinila. Pochopitelně pokud je podání činěno elektronicky nebo telefaxem postačuje pouze jedno vyhotovení podání.

Mimo obecných náležitostí musí návrh obsahovat i další specifické údaje, které nám stanovuje § 79 OSŘ, jak jsem již uvedla výše. Navrhovatel musí označit jednotlivé účastníky řízení označením jejich jmen a příjmení, bydlišť a případně rodných čísel, pokud je některý z účastníků právnickou osobou je třeba označit její název, identifikační číslo a sídlo této osoby. Může se stát, že oním účastníkem bude stát sám, zde je třeba označit organizační složku, která bude za stát před soudem vystupovat.

V návaznosti na obecné náležitosti, kde je třeba uvést, čeho se návrh týká, nám § 79 odst. 1 OSŘ jasně stanovuje, že je třeba popsat rozhodné skutečnosti spolu s označením důkazů prokazujících tato tvrzení. A na závěr je třeba připojit petit žaloby, tj. cíl, kterého se žalobním návrhem domáháme.

V případě vylučovací žaloby se tedy bude jednat o označení příslušného soudu, dále označení navrhovatele a žalovaného oprávněného, protože § 267 OSŘ uvádí, že návrh se má uplatnit vůči oprávněnému. Dále bude následovat označení věci, která má být vyloučena ze soupisu majetku, s přesným popisem, aby nedošlo k záměně a s důkazy prokazující vlastníctví k této věci ve prospěch žalobce. Následovat bude petit žaloby, že má být věc vyjmuta ze soupisu a vrácena žalobci. Na závěr se jen připojí datum a podpis. Vzor podání viz příloha č. 1.

Petit žaloby je velmi důležitý, neboť určuje předmět celého řízení a soud je tímto petitem vázán po celé řízení.⁶⁰

⁶⁰ WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

6.4.1 Elektronická podání

Novum v oblasti elektronických podání učinil zákon č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu⁶¹, na jehož základě byla provedena novela OSŘ, tím že zavedl možnost elektronického podání s uznávaným elektronickým podpisem, a to bez nutnosti dalšího doplnění, bohužel ne však výslovně. Proto nastala právní nejistota v podáních, zda je třeba elektronická podání doplnit či nikoliv. Jasně ve všem udělal až Ústavní soud svým nálezem obsahujícím následující právní větu: „*Povinnost stěžovatele uvedená v § 42 odst. 3 občanského soudního řádu, tedy písemně doplnit své elektronické podání do tří dnů, se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů.*“⁶² Dnešní znění § 42 odst. 3 OSŘ je prosté pochybností, neboť výjimka z povinného doplnění podání, je stanovena přímo v tomto paragrafu.

6.4.2 Datové schránky

Ve snaze urychlit proces příjmu a vyřízení podání a také snížit celkové náklady na řízení, které je nucen vynaložit soud při své činnosti, je stále větší důraz kladen na elektronickou formu podání. Proto došlo k zavedení povinného vlastnictví a komunikace prostřednictvím datových schránek, nikoliv však bezvýjimečně. Sám vznik datových schránek je věcí velmi nedávnou, a to zákonem č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů⁶³, který nabyl účinnosti 1. 7. 2009, za účelem komunikace mezi právníckými a fyzickými osobami navzájem a hlavně komunikaci s jednotlivými složkami státu. Ačkoliv se původně plánovalo zavedení povinnosti vlastnit

⁶¹ Zákon č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů: zákon o elektronickém podpisu. In: *Sbírka zákonů*. 2000, částka 68.

⁶² ÚSTAVNÍ SOUD. Nález sp. zn. IV. ÚS 319/2005: Navrácení majetku, restituce. In: *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. 2006, číslo 41.

⁶³ Zákon č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. In: *Sbírka zákonů*. 2008, částka 98.

datovou schránku celoplošně pro všechny osoby i orgány státu, k takové realizaci zatím nedošlo. Opakovaně se odkládá povinnost komunikace prostřednictvím datové schránky pro fyzické osoby, osoby samostatně výdělečně činné a lékaře, a to již od roku 2013, důvodem je nepřipravenost státní správy na tuto formu komunikace. Prozatím je povinné vlastnictví datové schránky a komunikace prostřednictvím ní pro státní orgány, právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, pro advokáty, daňové poradce a insolvenční správce. Nicméně celá tato oblast povinné komunikace slouží pro podání plynoucí nikoliv z práva soukromého, ale veřejného konkrétně správního, a proto si dovoluji dále se o datových schránkách nerozepisovati, neboť bych mohla pokračovati ještě velmi dlouhým textem, který by se mýjel s tématem mé diplomové práce.

Závěrem dlužno dodat, že nápad komunikace prostřednictvím datových zpráv je velmi zdařilý, až dojde k vychytní řady chyb. Pro oblast soudnictví a práva vůbec se jedná z mého pohledu o urychlení i komplikaci zároveň, kdy tato komplikace podle mě spočívá v technické nepřipravenosti lidí s datovými schránkami pracujícími. Sama jsem měla možnost pracovat opakovaně s datovou schránkou, a pokud jde o rychlost podání a následného potvrzení doručení, je datová schránka nepřekonatelná, díky níž lze hravě dodržet sebekratší lhůtu s jistotou doručené zprávy a hlavně s důkazem v podobě doručenký od soudu. Žádosti o vyznačení doložek právní moci a vykonatelnosti jsou vyřizovány v mnohem kratším čase, než když byla rozhodnutí doručována v listinné podobě a následné vyznačení doložky, bylo třeba provést fyzickým otištěním razítka a podpisem. Nyní dojde rozhodnutí s vyznačenou doložkou elektronicky do datové schránky, a tak advokát zastupující svého klienta může rovnou přistoupit k podání návrhu na výkon rozhodnutí nebo exekuci elektronickou formou i s připojením elektronického exekučního titulu.

6.5 Aktivní věcná legitimace k podání žaloby

V úvodu je třeba se zamyslet nad tím, co to vlastně termín věcné legitimace je. „*Věcná legitimace je stav plynoucí z hmotného práva, má však*

význam pouze při uplatňování tohoto práva, tedy v procesu.“⁶⁴ Ve výjimečných případech bude věcná legitimace plynout z procesního práva nikoliv z hmotného, za takový případ jsou považovány některé exekuční žaloby nebo některá žalobní oprávnění státního zástupce. Mě však zajímá pouze legitimace plynoucí z hmotného práva. Ten kdo má hmotným právem subjektivní povinnost nebo subjektivní právo, které tvrdí v žalobním návrhu a o kterém rozhoduje soud, je věcně legitimován.

Tento termín je tedy spjat s pojmem účastníka řízení, jak jsem již uvedla v úvodním objasňování pojmů.⁶⁵ Na rozdíl od otázky účastenství, která se posuzuje hned na počátku, je otázka věcné legitimace vlastně otázkou řízení samotného, kdy odpověď na ní dostaneme až v samém závěru řízení. Pokud zde věcná legitimace chybí, jedná se o důvod k zamítnutí žaloby.

Každý komu svědčí právo, kterého se lze domáhat žalobou je věcně aktivně legitimován, tj. jedná se o osobu shodnou s žalobcem, resp. mělo by se jednat. Jak jsem výše popsala, aktivní věcná legitimace pramení z tvrzeného subjektivního práva, tj. mělo by se jednat o žalobce, během řízení však může vyjít najevo, že žalobce vůbec aktivně legitimován nebyl, ačkoliv to o sobě tvrdil. Tudíž je třeba upozornit, že rozhodně nelze dát rovnítko mezi pojem žalobce a aktivně legitimovaná osoba.

V případě vylučovací žaloby přichází v úvahu hned několik osob, které mohou být nadány aktivní věcnou legitimací, to je způsobeno poměrně široce vymezeným oprávněním pro podání vylučovací žaloby uvedeným v § 267 OSŘ. Podání totiž mohou učinit, všichni ti, kteří mají právo k majetku, jenž nepřipouští výkon rozhodnutí.

Tím se otevírá otázka, u jakého majetku není připuštěn výkon rozhodnutí? Bohužel jasnou odpověď nám zákon nedává, neexistuje žádný taxativní ani demonstrativní výčet, který by zahrnoval takový majetek či označení aktivně legitimovaných osob k podání žaloby. Výklad tohoto sousloví je tedy ponechán právní praxi. Ale ani z dostupné judikatury se mi nepodařilo dohledat, co všechno

⁶⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 751 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-807-2017-263.

⁶⁵ Viz 2.5 Účastníci řízení

za takový majetek je považováno, výčet tedy není záměrně dokončen a je ponechána jistá flexibilita zákona, díky níž může aktivně reagovat na změnu aktuálně potřebnou, bez nutnosti čekat na novelizaci (kdyby se jednalo o výčet taxativní), která je obecně zdlouhavou cestou díky vleklému legislativnímu procesu.

Nad tím, jaké právo je takové, že nepřipouští výkon rozhodnutí, se zamýšlela řada autorů. Panuje obecná shoda, že se jedná o práva plynoucí z hmotněprávních předpisů, ale nejednotné povahy, a „*proto se procesní teorie snaží více než sto let vymezit, která práva se dají charakterizovat jako právě ta, která výkon rozhodnutí nepřipouští.*“⁶⁶ U absolutních subjektivních majetkových práv se autoři shodují, rozpory jsou však zřetelné u práv relativních. Vzhledem k povaze vylučovací žaloby, můžeme mezi práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí zařadit pouze ta, jejichž následkem je možné zastavení exekuce z důvodu nepřipustnosti. Proto je Hora toho názoru, že je třeba zkoumat právo z hlediska všeobecného právního řádu a to zejména dle důrazu, který mu přikládá.⁶⁷

Dle mého názoru, tam nepochybně bude patřit vlastnické právo k majetku cizímu, tedy majetku ve vlastnictví osoby rozdílné od povinného. Správně může být totiž exekucí postižen pouze majetek, který náleží do vlastnictví povinnému, přičemž za takové vlastnictví se považují i spoluvlastnické podíly nebo společné jmění manželů. Dále se může jednat o právo držby „*a v řízení o výkon rozhodnutí vyklizením bytu vlastní od povinného neodvozené, právo k bytu.*“⁶⁸

⁶⁶ DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Právní fórum. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

⁶⁷ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: Díl II. Řízení před soudy první stolice se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Třetí opravené a doplněné vydání. Praha: Vlastním nákladem, 1932.

⁶⁸ DAVID, Ludvík, František IŠTVÁNEK, Naděžda JAVŮRKOVÁ, Martina KASÍKOVÁ, Petr LAVICKÝ a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. Druhý díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

O ucelenější přehled práv nepodléhajících výkonu rozhodnutí se zasloužil Dávid ve svém článku, kde stejně jako já uvádí, prvořadě právo vlastnické.⁶⁹ Vlastnické právo patří mezi absolutní subjektivní práva, která lze podřadit pod ta nepřipouštějící výkon rozhodnutí a jak jsem zmínila, zde panuje všeobecná shoda, kdy sem řadíme i spoluvlastníka a manžela mající právo k SJM. Zároveň je dle Nejvyššího soudu v určitých případech třeba výkon strpět: „*Vlastnické právo třetí osoby, popř. manžela povinného je typickým právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí, ovšem jen tehdy, představuje-li nařízení výkonu rozhodnutí neoprávněný zásah do tohoto práva, tedy nemá-li vlastník povinnost strpět úhradu dluhu povinného ze své výkonem rozhodnutí postižené věci (práva či jiné majetkové hodnoty). Právní povinnost strpět úhradu dluhu povinného ze svého majetku má vlastník tehdy, získal-li vlastnictví na základě neúčinného nebo odporovatelného právního úkonu.*“⁷⁰ Dále je judikaturou stanovena druhá výjimka, a sice že nesmí dojít k souhlasu třetí osoby k postižení práv k jejímu majetku. „*Předala-li třetí osoba exekutorovi peníze s úmyslem splnit dluh za povinného, nemůže se žalobou podle § 267 o. s. ř. úspěšně domáhat toho, aby toto plnění bylo vyloučeno z exekuce.*“⁷¹

„*Vlastník nemovitosti postižené výkonem rozhodnutí je legitimován k podání vylučovací žaloby přesto, že v době zahájení řízení náleželo vlastnické právo ještě povinnému.*“⁷² Vlastnické právo nemusí mít k věci od počátku vykonávacího či exekučního řízení, nýbrž při zahájení řízení na základě vylučovací žaloby. Zároveň z tohoto judikátu vyplývá, že se nemusí jednat jen o vlastnictví věcí movitých, nýbrž i nemovitých. Sám Fiala ve svém článku uvádí možnost použití vylučovací žaloby na ochranu vlastnického práva i

⁶⁹ DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

⁷⁰ *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2012 pod sp. zn. 20 Cdo 1985/2010*. Brno, 2012.

⁷¹ *Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2004 vydaný pod sp. zn. 14 Co 555/2003*. In: Soudní judikatura: Wolters Kluwer, a. s., 2004, číslo 3.

⁷² KŮRKA, Václav a Karel SVOBODA. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. ISBN 978-80-7478-372-6, *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2007 vydaný pod sp. zn. 20 Cdo 2678/2006*

k nemovitosti.⁷³ Musím souhlasit s tím, že by se tato ochrana měla vztahovat i na nemovité věci, protože ne všechny nemovitosti podléhají povinnému zápisu v katastru nemovitostí, a stejně jako ve výše uvedeném judikátu nemusí být ještě vklad o vlastnictví nemovitosti zapsán.

Výše řečenou absolutní povahu vlastnického práva lze spatřovat v tom, že do tohoto práva nesmí nikdo zasáhnout, a to ani stát až na stanovené výjimky. Ochrana tedy působí erga omnes, s pouze zákonnými výjimkami, kdy může stát zasáhnout.⁷⁴

Dalším právem hodným ochrany je držba. Pochopitelně se nesmí jednat o držbu majetku ve vlastnictví povinného, neboť vlastnické právo je právem silnějším. U držby nám vyvstává otázka, zda je hodna ochrany pouze držba oprávněná, nebo i neoprávněná. Stejnou otázkou se zabývala řada autorů, kdy jejich názory shrnul ve svém článku Dávid⁷⁵, se kterým musím souhlasit v tom, že předmětem vylučovací žaloby není rozhodování o hmotněprávním nároku k věci, ale jejím cílem je zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce). Tudiž rozhodnutí o vylučovací žalobě, tj. o právu nepřipouštějící výkon rozhodnutí, nebrání pozdějšímu určení oprávněnosti nebo neoprávněnosti držby. A dále se s ním shodují v tom, že odmítnout ochranu neoprávněným držitelům, by zapříčinilo mezeru v pravidle, že exekucí smí být postižen jen majetek povinného.

Další skupinu práv tvoří věcná práva k věci cizí, mezi která řadíme právo zástavní, zadržovací a právo věcného břemene. Tato práva jsou dosti sporná. Zástavní věřitel či osoba mající právo zadržovací k majetku povinného mají za cíl dosáhnout lepšího postavení při rozvrhu výtěžku, jejich obranou proto bude žaloba odporovací nikoliv vylučovací.⁷⁶ Soudím tak i z toho, že dle § 326 odst. 3 OSŘ mají obě tyto osoby povinnost věc vydat, tudíž dle mého názoru na ně nelze pohlížet ani jako na detentory. Rovněž práva v podobě věcného břemene

⁷³ FIALA, Josef. Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí: Exekuční spory. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica Monographia*. Praha: Universita Karlova, 1972, (16).

⁷⁴ Např. vyvlastnění či omezení vlastnického práva na základě zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)

⁷⁵ DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

⁷⁶ Viz podkapitola 6.3 Vylučovací žaloba

k majetku povinného požívají ochrany nikoliv žaloby vylučovací, ale dle jednotlivých ustanovení procesních předpisů. Vzhledem k výše uvedenému, nemohou být podle mě tato práva považována za práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí, když se jedná o majetek povinného. Jiná situace by dle mého názoru nastala, když by se jednalo o práva vztahující se k majetku ve vlastnictví osoby odlišné od povinného. Sice je vlastnické právo silnější, ale za předpokladu, že by se taková osoba nebránila, jsem toho názoru, že by právo na obranu vylučovací žalobou osobám v tomto postavení svědčilo.

Dalším právem k majetku je detence, která se podobá držbě, ale liší se v určitých pojmových znacích. Ani u detence nepanuje jednota, zda jí lze přiznat ochranu vylučovací žalobou či nikoliv a už vůbec zda má na tuto ochranu právo i neoprávněný detentor. Vzhledem k podobnosti s držbou, jsem toho názoru, že právo na ochranu má detentor a to i neoprávněný ze stejného titulu jako neoprávněný držitel. Stejně jako u držby se může třetí osoba domáhat ochrany svého detenčního práva jen za předpokladu, že majetek není ve vlastnictví povinného.

Za další takové právo lze považovat právo z pohledávky u peněžního ústavu. Pod právo dle § 267 OSŘ lze zařadit i práva k jinému majetku než jen k věci, a proto soudím, že by ochrana měla svědčit i tomuto právu. Ačkoliv by k tomu nemělo docházet, není dle mé zkušenosti z praxe výjimkou, kdy při postižení bankovního účtu povinného, na který dochází peníze povinného, přichází i přídavky na děti a další platby nepodléhající výkonu rozhodnutí (exekuci), jsou tyto strženy z účtu a zaslány oprávněnému jako částečné plnění povinného. V takovém případě se dle mého názoru jedná o zásah do práva třetí osoby, v tomto případě dětí, kterým jsou tyto poskytovány, a proto se mohou i ony bránit vylučovací žalobou.

Občanský soudní řád dále obsahuje výčet věcí nepodléhajících výkonu rozhodnutí, tento je demonstrativní, což lze dovodit výkladem z použití slova „zejména“ v úvodu § 322 odst. 2 OSŘ a obsahuje zejména věci osobní potřeby povinného a jeho rodiny, kdy tento seznam se značně rozšířil novelou č. 164/2015

Sb. s účinností od 1. 9. 2015.⁷⁷ Dále mezi věci nepodléhající výkonu rozhodnutí patří na základě § 321 OSŘ věci, jejichž prodej je zakázán podle zvláštních předpisů, nebo podléhají zvláštním předpisům.⁷⁸ A zde se naskytá další otázka, a to zda je vůbec možné na tyto věci uplatnit vylučovací žalobu. Zákonodárce to nikde přímo nevylučuje, její uplatnění je však dle mého názoru spíše liché, kdy se k tomu shodně přiklání i Dávid, který ve svém článku uvádí: „*Hmotně právní základ práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí bezprostředně souvisí s pravidlem, že exekuční řízení smí zasáhnout jen do sféry povinného. Je tedy zřejmé, že uvedená práva se musí vztahovat k majetku třetí osoby.*“⁷⁹ Tento majetek, i když není postižitelný exekucí či výkonem rozhodnutí, je ve vlastnictví povinného, jemuž může být výkonem rozhodnutí (exekucí) do práv zasaženo. Ačkoliv nalezneme i jiné názory: „*Jestliže povinný má za to, že majetek postižený výkonem rozhodnutí do výkonu rozhodnutí nepatří, může podat takzvanou vylučovací žalobu.*“⁸⁰ Povinný je, díky svému postavení účastníka vykonávacího či exekučního řízení, zákonem nadán mnohem větším množstvím obranných mechanismů, kterými je možné se bránit, a proto má dle mého názoru využít svého práva podání návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí, dle jednotlivých ustanovení, nebo exekuce dle § 55 EŘ. S návrhem na zastavení exekuce musí souhlasit oprávněný, nesouhlasí-li, je věc předána soudu na posouzení, zda je zde právní nárok na zastavení řízení. Ať soud rozhodne tak či onak, zastávám postoj, že se jedná o rei iudicatae (tedy věc rozhodnutou, závaznou a nezměnitelnou), a

⁷⁷ Zákon č. 164/2015, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 12/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 68.

⁷⁸ SCHELLOVÁ, Ilona a Roman LAMKA. *Exekuce v zrcadle právních předpisů II. Jednotlivé způsoby exekuce*. První vydání. Brno: Key Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-37-3.

⁷⁹ DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní forum*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

⁸⁰ DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. Pohledávky vůči subjektu, jehož majetek je postižen exekucí - právní pohled. *Daně a právo v praxi* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 8. 11. 2004, 2004 (11): 4 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d2793v3611-pohledavky-vuci-subjektu-jeho-z-majetek-je-postizen-exekuci-pravni/>

proto není užití vylučovací žaloby možné. A pokud by povinný nevyužil práva na zastavení exekuce a rovnou přistoupil k vylučovací žalobě, bylo by už otázkou posouzení věci konkrétním soudem, zda by takový postup schválil nebo žalobu zamítl s odůvodněním, že nebylo využito obrany, která se povinnému nabízela, dříve.

Další aktivně legitimovanou, dokonce do nedávna výslovně v zákoně uvedenou osobou, byl manžel povinného. Novelou č. 139/2015 Sb. s účinností od 1. 7. 2015⁸¹ byl zrušen odstavec druhý § 267 OSŘ upravující podání vylučovací žaloby manželem povinného na majetek, který ačkoliv patří do společného jmění manželů, nebo pro účely výkonu rozhodnutí se považuje za majetek náležející do společného jmění manželů, nelze z takového majetku vymáhanou pohledávku uspokojit.

Ochrana manžela povinného ve výkonu rozhodnutí a exekuci je téma hodné rozsáhlého zpracování, pro které není v mé diplomové práci prostor, nicméně pro úplnost je třeba částečného nastínění problému. V posledních letech se stával manžel povinného, který často ani nevěděl o dlužích, jež vyústili v exekuci nebo výkon rozhodnutí, součástí kolotoče zabavování věcí a obstavování bankovních účtů u peněžních institucí. Jedinou jeho obranou byla často vylučovací žaloba. Manželu povinného nepomohlo, ani zúžení společného jmění manželů (dále jen „SJM“). Výše uvedenou novelou, je však novou povinností soudního exekutora ověřit si, před vydáním exekučního příkazu, v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, zda zde není založena listina upravující režim SJM například zúžením. Následně musí postupovat ve výkonu exekuce v souladu s touto listinou.

Manžel povinného je účastníkem vykonávacího či exekučního řízení, pokud je postižen jeho majetek, což jsem několikrát v mé práci již uvedla. Z toho by se dalo dovodit, že stejně jako povinný, který je účastníkem řízení a má tak,

⁸¹ Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2000 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In: Sbírka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 59.

mnoho obranných mechanismů, by měl i manžel povinného prvořadě využít návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce. Soudím tak s ohledem na důvodovou zprávu k výše zmíněné novele občanského soudního řádu, dle které zákonodárce přímo počítá s využitím nově přidaného ustanovení § 262b dávající možnost podání návrhu na zastavení řízení manželovi povinného.⁸²

Přestože výslovné ustanovení o ochraně manžela povinného z § 267 OSŘ vypadlo, jsem toho názoru, že manžel povinného je nadále aktivně legitimován k podání vylučovací žaloby, pokud bude mít právo k majetku, který nepřipouští výkon rozhodnutí a takový majetek výkonem rozhodnutí přesto stížen byl.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že s jistotou je aktivně legitimována třetí osoba, které byl zahrnut do soupisu movitého majetku, majetek, k němuž má právo a zároveň se jedná o majetek nepřipouštějící výkon rozhodnutí, kdy se nemusí, jak jsem výše uvedla, jednat pouze o vlastníka věci, ale také o detentora, držitel, spoluvlastníka, apod.

6.6 Pasivní věcná legitimace

Obecně pasivně legitimován je ten, kdo má skutečnou subjektivní povinnost vůči žalobci. Stejně jako u aktivní legitimace se tato tvrzená skutečnost ukáže pravdivou či nikoliv až v samém závěru řízení.

Pasivně legitimovaným pro vylučovací žalobu je jednoznačně oprávněný, neboť je výlučně uveden § 267 OSŘ, jako osoba, vůči níž má být žalobní návrh uplatněn.

Jak v případě aktivní legitimace, tak i pasivní se může vyskytovat na obou stranách více osob. Tyto osoby spolu mohou být v určitém vztahu a to buď spolu vzájemně stejném, kdy se jedná o spoluvlastníky nebo manželé ke SJM nebo se může jednat o řadu osob spolu vzájemně nesouvisejícími anebo o osoby, které mají právo k dané věci, ale v jiné právní síle, za takové lze považovat vlastníka a detentora k téže věci, ty se budou objevovat u aktivní legitimace, kdy vlastnické

⁸² *Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., změna občanského soudního řádu, exekučního řádu a katastrálního zákona.* In: Sněmovní tisk - Poslanecká sněmovna Parlamentu, 2015, číslo 337/0.

právo je právem silnějším, ale nijak to nebude bránit obraně detentora použitím vylučovací žaloby. Pravděpodobně by v tomto případě došlo ke spojení řízení na základě § 112 OSŘ.

Pokud se jedná o spoluvlastníky a manželé, je jasné, že zde budou vystupovat vedle sebe v rámci jedné žaloby. Dále se tak může stát, že vedle sebe mezi pasivně legitimovanými bude více osob spolu nijak nesouvisejících, tak se může stát, pokud došlo v počátcích vykonávacího nebo exekučního řízení ke spojení těchto řízení za účelem větší hospodárnosti řízení. Většinou se bude jednat o spory plynoucí z bagatelních pohledávek, u kterých je nižší pravděpodobnost, vzhledem k danému pořadí formy vymáhání pohledávek, kdy prodej movitého majetku je až předposlední variantou, že by k soupisu movitého majetku došlo a bylo by třeba využít institutu vylučovací žaloby.⁸³

⁸³ Jen pro doplnění za bagatelní pohledávku je považována pohledávka nižší než 10.000,- Kč. Viz § 202 odst. 2 OSŘ.

7. Právní moc rozhodování o vylučovací žalobě

I když v našem právním řádu nadále působí dvojkolejnost výkonu rozhodnutí a exekuce, na poli vylučovací žaloby se tato odvětví plně spojují. Exekuční řád institut vylučovací žaloby nijak upraven nemá. Pouze v § 68 odst. 4 EŘ zákonodárce vylučovací žalobu zmínil, a to s plným odkazem na § 267 OSŘ a toto ustanovení nás zcela přeneslo z oblasti vykonávacího řízení či exekučního řízení na pole řízení nalézacího se všemi patřičnými pravidly, konkrétně do části třetí občanského soudního řádu upravujícího řízení v prvním stupni. Jedinou výjimkou je právě příslušnost soudu, která je individuálně stanovena exekučním řádem.

7.1 Příslušnost soudu

Specifičnost vylučovací žaloby dopředu napovídá, že při určení příslušného soudu, se nelze spokojit s obecnými pravidly stanovenými § 84 a 85 OSŘ. Úprava věcné a místní příslušnosti je stanovena speciálním ustanovením § 88 písm. e) OSŘ, kdy za věcně a místně příslušný soud je považován soud, u kterého je prováděn výkon rozhodnutí.

Exekuční řád jasně určil v § 68 odst. 4 EŘ, že žalobu je třeba podat k exekučnímu soudu. Odpověď na otázku, který soud lze považovat za exekuční nám taktéž dává sám exekuční řád, a to v § 45. Za exekuční soud z pohledu věcné příslušnosti je pokládán okresní soud. Místní příslušnost se odvíjí od místa trvalého pobytu fyzické osoby, jde-li o fyzickou osobu podnikající od místa jejího podnikání, dále jde-li o právnickou osobu je místní příslušnost stanovena sídlem jejího podnikání. Exekuční řád pamatuje také na cizince, kdy u nich k určení místní příslušnosti postačuje pouze místo pobytu. Za předpokladu, že fyzická či právnická osoba žádný takovýto pobyt či sídlo nemají, lze soud určit podle obvodu, v němž se nachází jejich majetek. V případě, že je příslušných vícero soudů, je pro výběr určující postavení v abecedě popřípadě číselné pořadí.

8. Řízení o žalobě, rozhodnutí a výkon rozhodnutí

8.1 Charakteristika řízení

Jak jsem už předeslala výše, řízení o vylučovací žalobě má povahu řízení sporného, které je upraveno občanským soudním řádem, jehož stranami jsou žalobce a žalovaný. Návrh na zahájení takového řízení se nazývá žalobou. V kapitole 6.4 Náležitosti vylučovací žaloby jsem tento návrh charakterizovala.

Zahájením řízení vzniká řada účinků procení i hmotněprávní povahy. Především se jedná o vznik procesního vztahu z počátku dvoustrannému mezi žalobcem a soudem posléze k třístrannému mezi žalobcem, soudem a žalovaným, kdy k tomuto rozšíření dojde doručením žaloby žalovanému. Spolu s tím se vytváří povinnost soudu rozhodnout o žalobě i bez dalších návrhů dle § 100 odst. 1 OSŘ a zároveň povinná (možná, soud musí pokračovat, i když účastníci nespolupracují) součinnost účastníků dle § 101 OSŘ. Další procesním účinkem je tzv. překážka litispendence, která brání zahájení dalšího řízení v téže věci (§ 83 OSŘ) a účinek perpetuatio fori, který znamená, že řízení dokončí soud, u něž byla žaloba podána.⁸⁴

Za hmotněprávní účinek podání vylučovací žaloby lze považovat zákaz nakládání se sporným majetkem do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o vylučovací žalobě.

8.2 Průběh řízení

Jakmile je návrh doručen soudu a přidělen určitému soudci (v těchto věcech dle § 36a odst. 2 OSŘ rozhoduje samosoudce) postupuje soud dle § 100 OSŘ, tak aby věc projednána a rozhodnuta co nejrychleji. Soud proto posoudí žalobu z hlediska jejích náležitostí a dále z toho zda se nejedná o nesrozumitelný či jinak nejasný návrh. Pokud soud shledá, že návrh takovými vadami trpí, vyzve

⁸⁴ WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

žalobce k odstranění vad v soudem předem stanovené lhůtě. Pokud by se jednalo o takový nedostatek, který nelze odstranit, má soud dle § 104 odst. 1 OSŘ povinnost řízení zastavit.

V úvodu se také soud zabývá otázkou, zda je vůbec věcně a místně příslušným k rozhodování v dané věci a zda jsou účastníci řízení nadáni potřebnou způsobilostí.

Pokud nebrání žádná z výše uvedených překážek postupu v řízení, připraví dle § 114a OSŘ předseda senátu jednání takovým způsobem, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Vyzve žalovaného, aby se k věci vyjádřil, případně požádá žalobce o doplnění důkazních tvrzení prokazujících jím tvrzené skutečnosti. Žalobce má dále právo na repliku k vyjádření žalovaného a ten na následnou dupliku. Ke všem těmto vyjádřením je předem stanovena lhůta pro jejich vyhotovení a odeslání na soud. Dále za předpokladu splnění podmínek stanovených § 127 OSŘ zažádá soud o zpracování znaleckého posudku.

Pokud je už dopředu zřejmé, že nějaký důkaz bude chybět nebo, je třeba celý případ lépe připravit, aby pak postačovalo jediné jednání, přistoupí se ještě před nařízením jednání samotného k přípravnému jednání dle § 114c OSŘ. Zde dojde k přípravě celého případu na samotné jednání.

Jakmile soud shromáždí potřebné podklady, nařídí jednání, při kterém bude rozhodnuto o vylučovací žalobě. Rozhodnutí o vylučovací žalobě, stejně jako mnoho jiných rozhodnutí, se často neobejde bez svědeckých výpovědí. Všechny účastníky a osoby, jejichž přítomnost je potřeba soud předvolá dle § 115 odst. 2 OSŘ v dostatečném předstihu sloužícímu k přípravě na jednání, zpravidla nejméně 10 dnů před nařízeným jednáním.

Jednání soudu je veřejné, až na případy kdy je veřejnost vyloučena dle § 116 odst. 2 OSŘ.

Při nařízeném jednání provádí předseda soudu dokazování a v souladu s § 117 odst. 1 OSŘ dbá na to, aby jednání probíhalo důstojně a nerušeně, aby mohla být věc projednána úplně, spravedlivě a bez průtahů.

Po úvodním zahájení je žalobce v souladu s § 118 OSŘ vyzván předsedou k přednesení žaloby a žalovaný k přednesení svých podaných vyjádření a následně žalobce k přednesení jeho zasláné repliky. Pokud se žalovaný doposud

písemně nevyjádřil, je předsedou vyzván k tomu, aby tak učinil při tomto jednání. Nejčastěji žalobce odkáže na své písemné podání nebo ve dvou větách shrne obsah žalobního návrhu. Záleží pak na tom, zda to předseda bude považovat za dostačující či zda bude trvat na podrobném přednesu obžaloby. Následně předseda sdělí výsledky přípravného jednání, pokud bylo, a dále uvede důkazy, které budou prováděny, a přistoupí k jejich provedení.

Zjistí-li se při jednání, že chybí osvětlení určitých tvrzení nebo chybí nějaký důkaz k provedení, předseda vyzve dle § 118a OSŘ příslušné účastníky, aby buď na místě doplnili svá tvrzení spolu s důkazy, anebo za předpokladu, že tak nemohou učinit, jim předseda poskytne lhůtu k doplnění. V takovém případě se jednání odročí, neboť toto lze považovat za důležitý důvod k odročení jednání dle § 119, a to na den až po lhůtě dané účastníkům ke sdělení potřebných informací a důkazů, aby se zachovalo právo na spravedlivý proces a bylo umožněno protistraně se seznámit s novým vyjádřením či důkazem ještě před nařízeným jednáním. Nicméně snahou soudu by mělo být, aby k odročování docházelo zcela výjimečně, a proto by ve složitých případech měl využít přípravného jednání, jak jsem uvedla výše. S důkazním tvrzením neodlučně souvisí právní pojem koncentrace řízení zavedený novelou občanského soudního řádu v roce 2000 a prohlouben novelou z roku 2009.⁸⁵

Koncentrace řízení znamená, že všechny důkazy musí být provedeny v rámci prvního jednání, resp. do vyhlášení koncentrace řízení a k důkazům pozdějším nebude přihlíženo, vyjímaje zákonných důvodů. Její podstata tkví v donucovacím, i ochranném mechanismu. Donucovací v tom, že vytváří tlak na účastníky řízení, aby včas doložili všechna svá skutková tvrzení. A ochranný tím, že zabraňuje prodlužování řízení, a tím chrání žalobce, který se snaží domoci svého práva, co možná nejdříve. Koncentrace řízení je prvek možný pouze u tohoto typu řízení, tedy řízení sporného, jakým je právě i vylučovací žaloba, neboť řízení o ní je ovládáno zásadou dispoziční a projednací.

V praxi se vedou spory o to, zda je koncentrace prospěšná a zda je vůbec potřebná. Já mám za to, že ano, protože podporuje rychlost řízení a nutí účastníky

⁸⁵ WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

k lepší součinnosti, bez níž se vystavují riziku opožděné spravedlnosti, tedy žádné spravedlnosti.

Koncentrace řízení může nastat buď před prvním jednáním, a to za předpokladu, že mu předcházelo přípravné jednání dle § 114c OSŘ, anebo na konci prvního jednání. V případě přípravného jednání dává § 118b odst. 1 OSŘ výjimku pokud je nutno nějaký důkaz doplnit ve stanovené lhůtě, že nastane koncentrace řízení až po marném uplynutí této lhůty. Dále jsou v tomto ustanovení uvedeny obecné výjimky, kdy bude k důkazům přihlíženo i po koncentraci řízení, a to pokud jde o skutečnosti či důkazy, kterými má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků nebo které nemohl bez své viny účastník včas uvést a pochopitelně na ně navazující vyjádření s důkazy.

Předseda je dle § 119a nadán poučovací povinností o koncentraci řízení. Musí tedy účastníky upozornit, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést dříve, než vyhlásí koncentraci řízení a přistoupí k vydání rozhodnutí. Absence poučení má za následek vadu řízení.

8.2.1 Důkazní břemeno, důkaz a dokazování

Jak jsem již výše popsala, účastníci řízení mají povinnost označit všechny jim známé důkazy. Tato povinnost vyplývá z § 120 OSŘ a je i v zájmu účastníků samých doložit vše potřebné pro prokázání svých tvrzení. Avšak o tom, jaké důkazy nakonec budou provedeny, rozhoduje na základě téhož ustanovení soud. Soud také může dle § 120 odst. 2 OSŘ provést jiné důkazy, než navržené účastníky, a to pod tou podmínkou, že jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají z obsahu spisu. Platí zásada, že soud zná právo, co se tím přesně má na mysli je zřejmé z § 121 OSŘ, který mezi tyto znalosti řadí obecné známé skutečnosti, či ty plynoucí ze soudní činnosti a veřejně publikované právní předpisy, tudíž tyto informace, není třeba prokazovat.

Samotné provádění důkazů probíhá při jednání, kdy tento pojem lze volně zaměnit s pojmem dokazování. Jak přesně má být důkaz proveden, se bude odvíjet

od jeho povahy. Předseda přednese všechny dle jeho mínění potřebné důkazy, ke kterým mají účastníci dle § 123 OSŘ právo se vyjádřit.

Co tedy může být oním důkazem? Na to odpovídá občanský soudní řád v § 125 tak, že jako důkaz může sloužit vše, a toto tvrzení je následováno demonstrativním výčtem typů důkazů. Zákonem výslovně uvedené a uznané důkazy jsou svědecké výpovědi, znalecké posudky a vyjádření, dále notářské a exekuční zápisy, další listiny a ohledání.

Stejně jako výběr důkazů, které mají být provedeny je i jejich hodnocení na uvážení soudu. Při jejich posuzování je však vázán § 132 OSŘ, který soudu dává povinnost přihlížet k nim ve vztahu k celému případu, tj. všemu co uvedli účastníci a co při řízení vyšlo najevo.

U vylučovací žaloby leží důkazní břemeno na žalobci. „*V řízení o excindační žalobě nejde o to, aby žalobce prokázal, že žalovaný (tedy v exekučním řízení oprávněný) svou povinnost předepsanou mu ustanovením § 335 odst. 1 o.s.ř., upravujícím nařízení exekuce, nesplnil, ale pouze – a jedině – o to, aby unesl důkazní břemeno stran svého tvrzení, že má k postihovanému majetku právo exekuci nepřipouštějící.*“⁸⁶ Veškeré důkazy předložené žalobcem by se měly vztahovat k doložení jeho práva k majetku, který je předmětem sporu, jinak se vystavuje riziku neúspěchu v řízení.

8.2.2 Dispozice s řízením ze strany žalobce

Dispoziční zásada uplatňovaná ve sporném řízení nekončí podáním žalobního návrhu, žalobce má právo svůj návrh rozšířit (změnit), zúžit nebo vzít zcela zpět. Ale i tato dispozice má své zákonné meze.

Žalobce může svůj žalobní návrh změnit pouze se souhlasem soudu na základě § 95 odst. 1 OSŘ, na rozdíl od doplnění, které souhlas nepotřebuje. V praxi je někdy těžké odlišit, do jaké míry se jedná o doplnění žaloby a kdy už o změnu žaloby, je to tedy na uvážení soudu.⁸⁷ Zcela jednoznačnou změnou žaloby

⁸⁶ *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008 vydané pod sp. zn. 20 Cdo 950/2007.* Brno, 2008.

⁸⁷ WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací.* 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

je změna žalobního petitu, kdy je disponováno se samotným předmětem řízení, naproti tomu za změnu nelze považovat doplnění žaloby na výzvu soudu, což dovodil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud: „*Nejde o změnu žaloby, nýbrž o doplnění žalobního tvrzení, jestliže žalobce v průběhu řízení doplní na základě výzvy soudu podle § 118a odst. 2 OSŘ vyličení rozhodujících skutečností, jichž je třeba pro posouzení věci; svůj nárok žalobce stále opírá o tentýž skutkový děj, který popsal v žalobě.*“⁸⁸

Soud může změnu žaloby připustit dle § 95 odst. 2 OSŘ pouze za předpokladu, že budou moci být využity dosavadní výsledky řízení jako podklad pro rozhodnutí, v opačném případě soud změnu nepovolí a žalobce pokud chce trvat na změněném návrhu má jen možnost zpětvzetí žaloby a následně podání nového (původního změněného) žalobního návrhu. V případě vylučovací žaloby není stanovena zákonem žádná lhůta pro možnost uplatnění této žaloby, v některých případech však taková lhůta je, a proto je třeba před zpětvzetím zvážit, zda je možnost tuto lhůtu dodržet pro nové podání žaloby.⁸⁹

Zpětvzetí žaloby může učinit žalobce nejen do vydání rozhodnutí, ale i po jeho vydání až do jeho právní moci, což lze dovodit z výkladu § 96 odst. 2 ve spojení s odst. 5 OSŘ. To dává dle mého názoru žalobci prostor pro zvrácení rozhodnutí, které se mu nelíbí a nechce se vydat cestou odvolání z obavy neúspěchu. Zpětvzetím žaloby tedy zabrání, aby u věci nastala překážka rei iudicatae. Tímto by však mohlo dojít k poškození žalovaného, který spor „vyhrál“, a proto zákonodárce vytvořil pojistku v podobě ustanovení v § 96 odst. 3 OSŘ, které dává žalovanému právo nesouhlasit se zpětvzetím žaloby z vážných důvodů. Co vše lze považovat za takový vážný důvod je opět na zvážení soudu, Nejvyšší soud ve svém usnesení nastínil demonstrativní výčet těchto důvodů: „*Vážné důvody, které opodstatňují nesouhlas žalované strany se zpětvzetím žaloby, zpravidla spočívají v tom, že žalovaný nebo jiný účastník řízení má právní nebo jiný (morální, procesně ekonomický apod.) zájem na tom, aby o žalobě bylo meritorně rozhodnuto. Vážný důvod k nesouhlasu se zpětvzetím žaloby má*

⁸⁸ *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2006 vydaný pod sp. zn. 33 Odo 1310/2004. Brno, 2006.*

⁸⁹ Typickým příkladem je promlčení nároku na soudní vymáhání pohledávky.

žalovaný i tehdy, jestliže dokazování ve věci postoupilo tak daleko, že lze očekávat rozhodnutí soudu.“⁹⁰

Žalobu je možné vzít zpět částečně nebo v celém rozsahu, pokud dojde k částečnému zpětvzetí žaloby, soud dle § 96 odst. 2 OSŘ řízení zastaví v tomto rozsahu, popřípadě řízení zastaví celé, když půjde o zpětvzetí celé žaloby. Toto zastavení je prováděno usnesením. Nejedná se o rozhodnutí ve věci samé, a proto netrpí překážkou rei iudicatae a je možné v téže věci podat žalobu novou.

8.3 Rozhodnutí

Rozhodnutí může mít dle části třetí občanského soudního řádu hned několik podob, v případě vylučovací žaloby však přicházejí v úvahu pouze dva typy rozhodnutí – rozsudek a usnesení.

Rozsudkem rozhoduje soud dle § 152 odst. 1 OSŘ ve věci samé, kdy by mělo být rozhodnuto o celém předmětu řízení, je-li to účelné, může být prvně rozhodnuto jen o části. Rozsudek je vždy vyhlášován jménem republiky a skládá se ze tří částí - výrok, odůvodnění a poučení.

Výroková část se skládá z jednoho či více výroků. Výroky obsahují obsah rozhodnutí ve věci samé a zpravidla rozhodnutí o nákladech řízení.⁹¹ Žalobce se z výroku dozví, zda byl ve věci úspěšný či nikoliv. V případě vylučovací žaloby bude výrok obsahovat, zda se sporný majetek vylučuje z výkonu rozhodnutí či exekuce, nebo nikoliv. Výroková část jako jediná je schopná vyvolat právní důsledky, neboť jako jediná část rozhodnutí nabývá právní moci a vykonatelnosti.

Pravomocný je takový rozsudek, který je dle § 159 OSŘ doručený a nelze jej napadnout odvoláním. Dle § 161 OSŘ vykonatelnost nastává uplynutím lhůty pro plnění stanovené ve výroku rozhodnutí. Vzhledem k povaze vylučovací žaloby nebude její vykonatelnost dle mého názoru záviset na lhůtě, neboť je zde rozhodováno nikoliv o plnění, ale o právu k majetku. Pokud dá soud žalobci za

⁹⁰ SPÁČIL, Jiří. *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014 vydané pod sp. zn. 22 Cdo 2149/2014*. In: *Soudní rozhledy*: C. H. Beck, s. r. o., 2015, číslo 3.

⁹¹ Blíže viz 8.4 Náklady řízení

pravdu, měla by podle mě nastat vykonatelnost rozhodnutí spolu s právní mocí, tedy po uplynutí lhůty pro odvolání, tj. po patnáctém dni od doručení rozhodnutí.

Odůvodnění obsahuje celý popis případu, navržené důkazy, všechna skutková tvrzení. Dle § 157 odst. 2 OSŘ musí být odůvodnění dostatečně přesvědčivé, tj. musí z něj být patrné, na základě čeho soud rozhodl o výroku, tak jak rozhodl. Odůvodnění je velmi důležité, je to obligatorní složka rozhodnutí, bez náležitého odůvodnění trpí rozsudek vadou zpochybňující jeho vážnost a spravedlivost.

Poslední obligatorní složkou je poučení účastníků. Ti musí být poučeni o možnosti či nemožnosti podání opravného prostředku, v jaké lhůtě a kam má být opravný prostředek podán. V případě vylučovací žaloby mají účastníci možnost odvolání proti rozsudku ve výše stanovené lhůtě.

Tyto tři esenciální složky rozsudku musí (až na výjimky) obsahovat i usnesení. Je několik druhů usnesení, od kterých se odvíjí o povinnost připojit odůvodnění tohoto rozhodnutí. V řízení o vylučovací žalobě je možné vydat usnesení o podmínkách řízení, o zastavení řízení, přerušování řízení, odmítnutí návrhu, o smíru, o změně návrhu nebo o nákladech řízení.

8.4 Náklady řízení

Legální definice nákladů řízení uvedená v § 137 odst. 1 OSŘ zní: *„Náklady řízení jsou zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, tlumočnické, náhrada za daň z přidané hodnoty, odměna za zastupování odměna pro mediátora podle zákona o mediaci za první setkání s mediátorem nařízené soudem podle § 100 odst. 2.“*⁹² Z výkladu ustanovení je patrné, že se jedná o demonstrativní výčet možných nákladů.

Každý z účastníků má své vlastní náklady spojené se soudním řízením, tyto si musí účastníci hradit sami. Účastníci, ač stojící na opačných stranách, vždy shodně uvádějí, že chtějí přiznat náklady řízení, jenže soud tak nemůže učinit

⁹² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 1963, částka 56, § 137 odst. 1

libovolně. Zákonodárce mu v § 142 – 150 OSŘ vymezuje přesná pravidla pro přiznání nákladů řízení. O tom komu budou náklady řízení přiznány, rozhoduje úspěch ve věci, pokud měl účastník plný úspěch, bude mu přiznána náhrada potřebných nákladů v plné výši, pokud byl úspěch pouze částečný, bude i náhrada nákladu v poměrné části k úspěchu v řízení. Soud také může rozhodnout, že na náhradu nákladů řízení nemá nárok ani jedna ze stran řízení. Taková situace nastane, když řízení skončí smírem nebo je zastaveno.

Do nedávna měli nárok na úhradu hotových výdajů, bez nutnosti jejich doložení, ve výši stanovené advokátním tarifem⁹³, pouze advokáti, kteří zastupovali účastníky řízení. Novelou⁹⁴ občanského soudního řádu s účinností od 1. 7. 2015 byl přidán odstavec 3 (došlo k přečíslování dosavadního znění paragrafu), který zní: „*Účastníku, který nebyl v řízení zastoupen zástupcem podle § 137 odst. 2 a který nedoložil výši hotových výdajů svých nebo svého jiného zástupce, přizná soud náhradu v paušální výši určené zvláštním právním předpisem. Paušální náhrada zahrnuje hotové výdaje účastníka a jeho zástupce; nezahrnuje však náhradu soudního poplatku.*“ Tato novela je reakcí na nález Ústavního soudu⁹⁵, dle kterého dosavadní právní úprava zakládala značnou nerovnost postavení účastníků řízení v oblasti přiznávání nákladů řízení, když požadovala, aby nezastoupení účastníci museli pro přiznání nákladů řízení za hotové výdaje, všechny tyto prokázat, na rozdíl od účastníků zastoupených advokátem. Dále Ústavní soud konstatoval, že je třeba rozšířit demonstrativní výčet § 137 odst. 1 OSŘ o „hotové výdaje nahrazené paušální částkou“. Tím by se

⁹³ Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb: Advokátní tarif. In: Sběrka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 1996, částka 50.

⁹⁴ Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2000 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In: Sběrka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2015, částka 59.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2014 vydaný pod č. j. Pl. ÚS 39/13 - 1. In: Sběrka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2014, částka 112.

dle jeho mínění zaplnila současná mezera v právním řádu. Nakonec ke změně tohoto ustanovení nedošlo.⁹⁶

Z přechodných ustanovení novely je patrné, že přiznávání nákladů řízení pro účastníky nezastoupené advokátem dle advokátního tarifu má nastat i pro řízení zahájená, ale nedokončená, před nabytím účinnosti této novely.

Může také nastat situace, že soud v souladu s § 150 OSŘ náklady řízení nepřizná vůbec a to z důvodu hodného zvláštního zřetele nebo když by se účastník odmítl setkat s mediátorem. Ústavní soud se k této problematice vyjádřil ve svém nálezu takto: „Podle ust. § 150 o.s.ř. soud může výjimečně, jsou-li pro to důvody hodné zvláštního zřetele, náhradu nákladů zcela nebo z části nepřiznat. Úvaha soudu o tom, zda se jedná o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci. Musí také své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit. V postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti; pouhý formální odkaz na příslušné ustanovení zákona bez objasnění závěru, ke kterému soud dospěl, není ve smyslu ust. § 157 odst. 2 o.s.ř. (a tedy i ve smyslu práva na spravedlivý proces) dostačující.“⁹⁷

Specifická povaha vylučovací žaloby si žádá i zvláštní přístup při stanovování výše nákladů. Oprávněný, který se zde stává žalovaným, svěřuje vynucení svého práva soudnímu vykonavateli či exekutorovi. Tito pak podnikají veškeré kroky k vymožení práva oprávněného. V případě poškození majetku, které nepodléhá výkonu rozhodnutí dle § 267 OSŘ, tak povětšinou dochází bez výslovných instrukcí oprávněného, a proto je třeba k této skutečnosti přihlídnout při rozhodování o nákladech řízení. K této problematice se vyjádřil opět Ústavní soud ve svém nálezu: „Obecně je nutné považovat za nespravedlivé, aby oprávněný (věřitel), který v předchozích řízeních osvědčil, že důvodně hájí svá porušená nebo ohrožená práva nebo právem chráněné zájmy, a nyní žádá výkon

⁹⁶ ŠULÁKOVÁ, Martina. Náhrada nákladů ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu. In: *Bulletin advokacie*[online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015, 15. 5. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nahrada-nakladu-rizeni-ve-svetle-aktualni-judikatury-ustavniho-soudu?browser=full>

⁹⁷ *Nález Ústavního soudu vydaný dne 17. 5. 2001 pod sp. zn. III. ÚS 727/2000.* In: Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu: Ústavní soud České republiky, 2001, číslo 22.

příslušného rozhodnutí, byl povinován k zaplacení náhrady nákladů řízení vůči osobě, která proti němu ve sporu o tzv. excindační žalobě byla úspěšná; soud však smí aplikovat ustanovení § 150 o. s. ř. v řízení o tzv. excindační žalobě jen tam, kde věřitel (oprávněný) vznik nákladů řízení úspěšné straně nezavinil (např. tehdy, jestliže osoba, jež tvrdí, že má právo k majetku nepřipouštějící výkon rozhodnutí, brání svá práva nikoli z příčiny ležící na straně oprávněného, nýbrž v důsledku jednání soudního exekutora). Užití ustanovení § 150 o. s. ř. ve prospěch strany oprávněné (věřitele) je vyloučeno v tom případě, jestliže žalobce (osoba, jež tvrdí, že má právo k majetku nepřipouštějící výkon rozhodnutí) požádal stranu oprávněnou, aby přikázala vykonavateli (soudnímu exekutorovi) věc ze soupisu vyloučit, a svá tvrzení ohledně tohoto práva podepřel důkazy, s nimiž stranu oprávněnou v dostatečné lhůtě před podáním vylučovací žaloby seznámil, avšak ta jeho požadavek odmítla, přičemž soud mu pak na základě týchž důkazů v řízení o tzv. excindační žalobě vyhověl.“⁹⁸ Z právní věty citovaného nálezu je patrné, že rozhodující bude míra zavinění oprávněného na potřebě obrany vylučovací žalobou.

8.5 Výkon rozhodnutí

Jakmile rozhodnutí o vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí a exekuce nabude právní moci a vykonatelnosti, měl by vykonavatel či soudní exekutor tento majetek vyloučit ze soupisu a v co možná nejkratším čase předat oprávněnému žalobci.

⁹⁸ *Nález Ústavního soudu vydaný dne 9. 6. 2009 pod sp. zn. III.Ús 292/07. In: Sbirka nálezů a usnesení Ústavního soudu: Ústavní soud České republiky, 2009, číslo 53.*

9. Praktické problémy při zajišťování majetku povinného

Při různých způsobech provedení výkonu rozhodnutí a exekuce, mohou nastat různé problémy. Vykonavatel i soudní exekutor si musí počínat zvláště obezřetně při zabavování majetku povinného. Jak jsem výše uvedla v případě, že nebude postižen pouze majetek povinného, má náš právní řád vůči takovému počínání vykonavatele (soudního exekutora) obranný nástroj v podobě vylučovací žaloby, u exekuce i vyškrtnutí věci ze soupisu.

Sám povinný má pak obranný nástroj v podobě návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce). Výše jsem naznačila i kauzu soudního exekutora Vrány, který často zabavoval více, než mohl. Ne jen v reakci na tuto kauzu a nejasnou právní aplikaci, přistoupil zákonodárce k rozšíření nezabavitelných položek novelou⁹⁹ občanského soudního řádu. Výčet uvedený v § 322 odst. 2 OSŘ byl rozšířen v jednotlivých písmenech a v aktuálním znění patří mezi nezabavitelné věci: běžné oděvní součásti, včetně prádla a obuvi, obvyklé vybavení domácnosti, studijní a náboženské materiály, školní pomůcky a hračky, dále zdravotnické pomůcky a jiné věci, které povinný a jeho rodina potřebují kvůli své nemoci či vadě, snubní prsten, fotografie a jiné záznamy rodiny a jejích členů a další věci takto osobního rázu, dále finanční hotovostní prostředky do částky dvojnásobku životního minima a domácí mazlíčci.

Za zmínku stojí vytvoření demonstrativního výčtu obvyklého vybavení domácnosti, do kterého jsou zařazeny „*lůžko, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské nářadí a nádobí, lednička, sporák, vařič, pračka, vytápěcí těleso, palivo, přikrývka a ložní prádlo, pokud hodnota takové věci zjevně nepřesahuje cenu obvyklého vybavení domácnosti*“.¹⁰⁰ Předně toto ustanovení v minulosti vytvářelo řadu sporů o to, kdy se jedná o běžné vybavení domácnosti a kdy už ne.

⁹⁹ Zákon č. 164/2015, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 12/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 68.

¹⁰⁰ viz § 322 odst. 2 písm. b) OSŘ

Zákonodárce zde pamatoval i na luxusní typy vybavení, které svou cenovou hodnotou můžou být jen stěží považovány za obvyklé vybavení.

V reakci na nový občanský zákoník bylo přidáno ustanovení o domácích mazlíčcích, neboť, jak jsem uvedla hned v úvodním vymezování pojmů, zvíře už není věcí.

Problém tedy může nastat v obstarávání movitého majetku povinného, může se však jednat i o jiný než movitý majetek, a to jak ve vlastnictví povinného, tak i ve vlastnictví třetí osoby. Výše jsem uvedla praktický příklad při obstarání bankovního účtu, kam chodí i prostředky třetí osoby. Z praxe mám zkušenost s tím, že soudní exekutor účet obstará a jakmile na něj přijdou peníze, strhne je ve prospěch oprávněného. Soudní exekutor již dále nezjišťuje, odkud peníze přišly a rovnou je přeposílá oprávněnému. Pokud strhl peníze, na které nemá nárok, povinný se pochopitelně brání návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí v této oblasti a navrácení stržených částek. Tyto chce po oprávněném, který nemá přístup k účtu povinného a tudíž ani informaci o tom, o jaké peníze se jednalo a zda na jejich stržení měl soudní exekutor nárok. Pokud si oprávněný není jistý, o jaké peníze se jedná, neboť z přiložených dokladů to není zřejmé a se zastavením nesouhlasí, projedná celou věc soud. Tím se celé vymáhání dosti prodlužuje a také prodražuje. Jsem toho názoru, že by zde měla být kladena vyšší odpovědnost pro soudní exekutory za účelem rychlejšího vymožení práva oprávněného za současně dostatečné ochrany povinného a jeho nejbližších.

V úvodu své práce jsem zmínila problémové postavení manžela povinného. Praktický problém pro manžela povinného vznikl novelou¹⁰¹ přijatou v souvislosti s rekodifikací práva soukromého. Díky této novele mohl soudní exekutor nově vydanými exekučními příkazy, přesněji exekučními příkazy vydanými po dni 1. 1. 2013, postihnout nejen majetek povinného, ale i jeho manžela. Toto pravidlo platilo i pro exekuce zahájené před účinností této novely, a proto její aplikace zakládá značnou právní nejistotu. V praxi docházelo k přím, zda na majetek manžela povinného má soudní exekutor nárok či nikoliv.

¹⁰¹ *Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva.* In: Sběrka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2013, částka 116.

Jasno v celé záležitosti udělal až Ústavní soud, který prohlásil dané ustanovení za retroaktivní ohrožující základní právo manžela povinného na ochranu vlastnictví dle čl. 11 Základní listiny práv a svobod¹⁰² a příslušné ustanovení této novely zrušil.¹⁰³

¹⁰² *Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky.* In: Sbíрка zákonů, 1991, částka 6.

¹⁰³ *Nález Ústavního soudu vydaný dne 31. 3. 2015 pod sp. zn. Pl. ÚS 1/14.* In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2015, částka 49, číslo 115.

10. Závěr

Cílem mé práce bylo přehledné zpracování problematiky vylučovací žaloby. Nešlo opominout krátkou historii vykonávacího řízení a tím i potřeby vylučovací žaloby a také stručný popis zásad, kterými se řízení řídí.

Než jsem mohla přistoupit k výkladu o samotné vylučovací žalobě, bylo třeba ji zasadit do příslušného právního kontextu. Ačkoliv je vylučovací žaloba obranným nástrojem vykonávacího a exekučního řízení, proces o ní je předmětem speciálního řízení nalézacího.

Z poznatků nabytých studiem materiálů k této diplomové práci a praxí hodnotím aktuální ochranu třetích osob za přiměřenou, což neznamená, že by nebylo možné jí vylepšit. Z mé práce je patrné, že institut vylučovací žaloby je sic účinnou ochrannou, ale s poněkud zdlouhavou cestou. Vzhledem k tomu, že řada oprávněných upřednostňuje exekuční řízení před soudním výkonem rozhodnutí, jsem toho názoru, že by měl být více rozvinut systém vyškrtnutí věci ze soupisu.

Měla by být rozšířena pravomoc soudního exekutora více zjišťovat skutečný stav věci a zároveň možnost požadovat doplnění důkazů předložených spolu s žádostí o vyškrtnutí věci ze soupisu. Pokud by ani poté nebyl skutkový stav zjištěn nebo by se jednalo zjevně o složitější případ, přicházela by na řadu vylučovací žaloba. Tím by se podle mě mohlo odlehčit přetíženým soudům.

Také by stálo za úvahu rozšířit institut podobný vyškrtnutí věci ze soupisu movitého majetku na další práva k majetku nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Ze zpracování aktivní legitimace je zřejmé, že ochranu vylučovací žaloby požívají nejen práva k majetku movitému, a proto se domnívám, že pro tyto třetí osoby mající právo k jinému než majetku movitému, by měla existovat stejně rychlá varianta podobná vyškrtnutí věci ze soupisu movitého majetku.

Za kladný považuji krok zákonodárce k určité ochraně manžela povinného, když zřídil soudnímu exekutorovi povinnost ověřovat úpravu majetkových poměrů v Seznamu listin o manželském a majetkovém režimu. Zda se jedná o dostačující opatření, ukáže až čas.

Seznam použitých zkratk

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

EŘ – zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti
(exekuční řád)

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

č. – číslo

Sb. – sbírka

zák. – zákon

ř. z. – říšský zákoník

sp. zn. – spisová značka

ust. - ustanovení

SJM – společné jmění manželů

Seznam použité literatury

Knižní publikace

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 751 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-807-2017-263.

HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

DAVID, Ludvík, František IŠTVÁNEK, Naděžda JAVŮRKOVÁ, Martina KASÍKOVÁ, Petr LAVICKÝ a kolektiv. *Občanský soudní řád: komentář*. Druhý díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-460-4.

SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-807-2018-420.

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: Díl II. Řízení před soudy první stolice se stálým zřetelem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Třetí opravené a doplněné vydání. Praha: Vlastním nákladem, 1932.

WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kolektiv. *Civilní právo procesní: část první Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. ISBN 9780-80-7201-940-3.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Roma LAMKA. *Exekuce v zrcadle právních předpisů I. Průběh exekučního řízení*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-36-6.

SCHELLOVÁ, Ilona a Roman LAMKA. *Exekuce v zrcadle právních předpisů II. Jednotlivé způsoby exekuce*. První vydání. Brno: Key Publishing s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-37-3.

KASÍKOVÁ, Martina a kolektiv. *Exekuční řád: Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-476-6.

ČERNÁ, Stanislava, Stanislav PLÍVA a kolektiv. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Scripta Iuridica; no. 13: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-76-7.

KŮRKA, Václav a Karel SVOBODA. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. ISBN 978-80-7478-372-6.

Časopisecké články

FIALA, Josef. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica monographia*. Praha: Universita Karlova, 1974, (XXI): 88.

FIALA, Josef. Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí: Exekuční spory. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica Monographia*. Praha: Universita Karlova, 1972, (16).

DÁVID, Radovan. Třetí osoby a práva nepřipouštějící výkon rozhodnutí. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2012, 9. ročník (2): str. 55-66.

DOLEŽALOVÁ, Lenka. Zásadní změny v exekučním řízení. *Bulletin advokacie: stavovský časopis české advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, (12): str. 28-31. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy a důvodové zprávy

Zákon č. 121/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů: exekuční řád. In: Sběrka zákonů. 2001, částka 48.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sběrka zákonů. Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2012, částka 33.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: ve znění pozdějších předpisů. In: Sběrka zákonů. 1963, částka 56.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Sběrka zákonů, 1993, částka 1.

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky. In: Sběrka zákonů, 1991, částka 6.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb: Advokátní tarif. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 1996, částka 50.

Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2000 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 59.

Zákon č. 164/2015, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 12/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2015, částka 68.

Zákon č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů: zákon o elektronickém podpisu. In: Sbíрка zákonů. 2000, částka 68.

Zákon č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. In: Sbíрка zákonů. 2008, částka 98.

Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2013, částka 116.

Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2015 Sb., změna občanského soudního řádu, exekučního řádu a katastrálního zákona. In: Sněmovní tisk - Poslanecká sněmovna Parlamentu, 2015, číslo 337/0.

Judikatura

ÚSTAVNÍ SOUD. Nález sp. zn. IV. ÚS 319/2005: Navrácení majetku, restituce. In: *Sbíрка nálezu a usnesení Ústavního soudu.* 2006, číslo 41.

Nález Ústavního soudu vydaný dne 17. 5. 2001 pod sp. zn. III. ÚS 727/2000. In: Sbíрка nálezu a usnesení Ústavního soudu: Ústavní soud České republiky, 2001, číslo 22.

Nález Ústavního soudu vydaný dne 31. 3. 2015 pod sp. zn. Pl. ÚS 1/14. In: Sbíрка zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2015, částka 49, číslo 115.

Nález Ústavního soudu vydaný dne 9. 6. 2009 pod sp. zn. III. Ús 292/07. In: Sbíрка nálezu a usnesení Ústavního soudu: Ústavní soud České republiky, 2009, číslo 53.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2014 vydaný pod č. j. Pl. ÚS 39/13 - 1. In: Sběrka zákonů: Tiskárna Ministerstva vnitra, o. p., 2014, částka 112.

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 1967 vydaného pod sp. zn. 7 Cdo 159/67. In: Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek NS, 1968, číslo 5.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2004 vydaný pod sp. zn. 14 Co 555/2003. In: Soudní judikatura: Wolters Kluwer, a. s., 2004, číslo 3.

NEJVYŠŠÍ SOUD ČR. Stanovisko k výkladu zákona o soudních exekutorech: Sp. zn. Cpjn 200/2005. In: *Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu.* 2006, částka 4, číslo 31/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2000 vydané pod sp. zn. 21 Cdo 1950/99: Vyloučení věci z výkonu rozhodnutí. In: Soudní judikatura: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2001, číslo 42.

SPÁČIL, Jiří. *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014 vydané pod sp. zn. 22 Cdo 2149/2014.* In: Soudní rozhledy: C. H. Beck, s. r. o., 2015, číslo 3.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2012 pod sp. zn. 20 Cdo 1985/2010. Brno, 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2006 vydaný pod sp. zn. 33 Odo 1310/2004. Brno, 2006.

Usnesení Nejvyššího soudu vydané dne 2. 3. 2011 pod sp. zn. 28 Cdo 4089/2010. Nejvyšší soud České republiky, 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008 vydané pod sp. zn. 20 Cdo 950/2007. Brno, 2008.

Elektronické zdroje

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. Pohledávky vůči subjektu, jehož majetek je postižen exekucí - právní pohled. *Daně a právo v praxi* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 8. 11. 2004, (11): 4 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d2793v3611-pohledavky-vuci-subjektu-jeho-z-majetek-je-postizen-exekuci-pravni/>

ŠULÁKOVÁ, Martina. Náhrada nákladů ve světle aktuální judikatury Ústavního soudu. In: *Bulletin advokacie* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2015, 15. 5. 2015 [cit. 2015-11-21]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nahrada-nakladu-rizeni-ve-svetle-aktualni-judikatury-ustavniho-soudu?browser=full>

Sporné řízení. In: *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. 2012, 18. 11. 2012 [cit. 2015-11-22]. Dostupné z: http://iuridictum.pecina.cz/w/Sporn%C3%A9_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD

Král exekutorů končí. Kontroverzní Vrána sám rezignoval. *Euro zprávy* [online]. Praha: Active Solutions s.r.o., 2015, 2. 9. 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/130269-kral-exekutoru-konci-kontroverzni-vrana-sam-rezignoval/>

ŠRÁMEK, Dušan. Povinnost natáčet exekuce vadí Úřadu na ochranu osobních údajů. *Česká Justice* [online]. Praha: Media Network, s.r.o., 2015, 5. 7. 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/07/v-zakone-pribyla-povinnost-natacet-bytove-exekuce/>

Příloha č. 1

**Okresní soud v Náchodě
Palachova 1303
547 29 Náchod**

V Červeném Kostelci dne 5. 3. 2015

Žalobce: **Jan Novák**
nar. 1. 1. 1987
bytem Ovocná 1, Červený Kostelec, PSČ 549 41

právně zastoupen: **JUDr. Janou Novotnou, advokátkou**
se sídlem Zelená 2, Náchod, PSČ 547 01, ev. č. ČAK 1234

proti

Žalovaná: **Úvěry, s.r.o.**
IČ 123 45 678
se sídlem Modrá 3, Náchod, PSČ 547 01

Návrh na vyloučení věci ze soupisu movitých věcí

Elektronicky
Přílohy: dle textu

I.

Dne 2. 2. 2015 byl na adrese žalobce proveden soupis movitého majetku na základě exekučního příkazu vydaného v rámci probíhající exekuce vedené soudním exekutorem Mgr. Ing. Jiřím Proškem, Exekutorský úřad Plzeň – město, se sídlem Rychtaříkova 1, Plzeň, PSČ 326 00, pod sp. zn. 134 EX 123/2015 proti povinnému Petru Novákovi. Do tohoto soupisu byl pojat i notebook značky DELL Inspiron 15 N2-5558-N2-711K černé barvy, který je ve vlastnictví žalobce.

II.

Dne 5. 2. 2015 podal žalobce u Exekutorského úřadu Plzeň - město návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu movitého majetku spolu s kopií dokladu o koupi.

Tomuto návrhu nebylo výše uvedeným soudním exekutorem vyhověno z důvodu nedostatečných pokladů prokazujících právo žalobce k majetku, jehož vyloučení žalobce navrhoval.

*Důkaz: Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu ze dne 5. 2. 2015
Kopie dokladu o koupi*

III.

Žalobce notebook značky DELL Inspiron 15 N2-5558-N2-711K černé barvy zakoupil dne 30. 10. 2013 v prodejně Počítače, s.r.o., IČ 987 65 432, se sídlem Červená 4, Náchod, PSČ 547 01. Úhradu za zboží provedl žalobce platební kartou, což žalobce dokládá výpisem z bankovního účtu. Notebook byl zakoupen za účelem využití ze strany žalobce k jeho studiu. Žalobci může tuto skutečnost dosvědčit Jana Nováková, nar. 2. 3. 1967, bytem Fialová 7, Červený Kostelec, 549 41.

Důkaz: Výpis z bankovního účtu

IV.

Na základě výše uvedeného se navrhuje, aby soud vydal tento

rozsudek:

1. Ze soupisu movitých věcí povinného sepsaných dne 2. 2. 2015 v rámci exekuce vedené soudním exekutorem Mgr. Ing. Proškem, Exekutorský úřad Plzeň – město, se sídlem Rychtaříkova 1, Plzeň, PSČ 326 00, pod sp. zn. 134 EX 123/2015, se vyřazuje notebook značky DELL Inspiron 15 N2-5558-N2-711K černé barvy.
2. Žalovaný je povinen uhradit žalobci náhradu nákladů řízení.

V Červeném Kostelci dne 5. 3. 2015

Jan Novák
právně zastoupen

Přílohy: *Návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu ze dne 5. 2. 2015
Kopie dokladu o koupi
Výpis z bankovního účtu*

Název práce v českém a anglickém jazyce

Vylučovací žaloba ve výkonu rozhodnutí a exekuci

The action to exempt a claim in the proceedings to compel execution of judgement and execution proceedings

Shrnutí

Cílem mé diplomové práce je bližší zkoumání problematického postavení třetí osoby ve výkonu rozhodnutí a exekuci. Prakticky jediným obranným nástrojem třetí osoby proti zásahu do jejích práv je vylučovací žaloba, na kterou jsem se ve své práci zaměřila. Ačkoliv se jedná o obranu proti výkonu rozhodnutí a exekuci, jednání o vylučovací žalobě podléhá speciálnímu nalézacímu řízení. Své místo v mé práci má však i krátké pojednání o výkonu rozhodnutí a exekuci, neboť tato řízení předcházejí vylučovací žalobě.

Má práce je členěna do deseti kapitol. První kapitolu tvoří úvod do problematiky vylučovací žaloby a vytyčení cíle mé práce. Na tuto volně navazuje kapitola druhá, ve které jsem charakterizovala hlavní pojmy používané v mé práci. Třetí kapitola je věnována krátkému historickému exkurzu vykonávacího řízení, exekuce a vylučovací žaloby, který je rozdělen do podkapitol dle práva dané země a časové osy. Následuje kapitola čtvrtá obsahující zásady nalézacího a vykonávacího řízení, kterými se tato řízení řídí. Kapitola pátá zabývající se výkonem rozhodnutí a exekucí je členěna do několika dalších podkapitol, které mapují průběh od podání návrhu na zahájení výkonu rozhodnutí či exekuce až po stádium, kdy je zasaženo do práv třetích osob. Kapitola šestá je o hlavním tématu mé práce, tedy o vylučovací žalobě, o jejích náležitostech a určení osob, které jsou oprávněny žalobu podat. V sedmé je rozvedena pravomoc a příslušnost k rozhodování o vylučovací žalobě. Osmá kapitola je průřezem celého nalézacího řízení. V předposlední deváté kapitole je krátké zamyšlení nad praktickými problémy vznikajícími při zajišťování majetku povinného. Poslední je kapitola desátá, ve které je shrnuto celé téma mé diplomové práce a hodnocení aktuální ochrany třetích osob s nápady na její vylepšení.

Summary

This thesis aims at a close examination of the problematic position of a third party in the proceedings to compel the execution of judgement and the execution proceedings. The only defensive instrument of a third party against the encroachment on their rights is the action to exempt a claim, which is the focus of my thesis. Although it is a defence against the proceedings to compel the execution of judgement and execution proceedings, the hearing about the action to exempt a claim is liable to a special type of the finding trial proceedings. The thesis includes also a short discourse on the proceedings to compel the execution of judgement and execution proceedings as these proceedings precede the action to exempt a claim.

The thesis is divided into ten chapters. The first chapter is an introduction to the problems of the action to exempt a claim, which includes setting the target of my thesis. It is linked to the second chapter where I define the main terms used in my thesis. The third chapter is formed by a short historical excursion into the proceedings to compel the execution of judgement, execution proceedings and the action to exempt a claim. This chapter is further divided into subsections according to the law of a particular country and timeline. The following chapter Four contains the principles of finding trial proceedings and execution proceedings, which direct these proceedings. The fifth chapter dealing with the proceedings to compel the execution of judgement and execution proceedings is divided into several more subsections mapping out the progress from the submission of a motion for the proceedings to compel the execution of judgement and execution proceedings, to the encroachment upon the rights of the third parties. Chapter Six is formed by the main topic of my thesis, i.e. the action to exempt a claim, the essential elements and determination of the persons who are entitled to bring an action. Chapter Seven deals with the authority and competence to decide about the action to exempt a claim. The eighth chapter is a overview of the finding trial proceedings. The penultimate chapter Nine is a short reflection on practical problems arising in securing the debtor's assets. Chapter Ten, which is

the last one, summarizes the whole topic of my thesis and evaluates the current protection of the third parties offering ideas for its improvement.

Klíčová slova (Key words)

Vylučovací žaloba

Exekuce

Nalézací řízení

Action to exempt a claim

Execution proceedings

Finding trial proceedings